

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-1

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Compulsory Paper I

(Political Theory)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* questions (in **20** words each) : [14]

- (1) Who considers 'State as March of God on Earth' ?
- (2) State any *two* functions of state according to T.H. Green.
- (3) Give the meaning of Satyagraha.
- (4) State the bases of Fascism.
- (5) Mention *two* features of Idealism.
- (6) Who was the propounder of 'Corporate State' ?
- (7) State any *two* types of Socialism.
- (8) Who is known as father of Fascism ?
- (9) State any *two* books of Mahatma Gandhi.
- (10) State *two* types of class by Marx.

2. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [8]

- (1) Explain the concept of 'Class Struggle.'

P.T.O.

- (2) Explain the concept of 'Freedom.'
- (3) Explain the concept of 'Ahimsa.'
- (4) Explain the concept of 'General Will.'

3. Answer any *three* questions (in **150** words each) : [18]

- (1) Explain theory of 'Fabian Socialism'.
- (2) Explain theory of 'Corporate State'.
- (3) Explain theory of 'Historical Materialism'.
- (4) Explain theory of 'Idealism'.
- (5) Explain theory of 'Satyagraha'.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Examine Marxiam theory of Class and Surplus Value.
- (2) Examine Hegel and Kant's views on Idealism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही सात प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 20 शब्दात) [14]

- (1) 'राज्य म्हणजे ईश्वराचे पृथ्वीवरील संचलन होय.' हे गृहीतक कोणी मांडले ?
- (2) टी. एच. ग्रीन यांच्या मते राज्याची दोन कार्ये कोणती ?
- (3) 'सत्याग्रहाचा' अर्थ सांगा.

- (4) 'फॅसिझमचे आधार सांगा.
- (5) 'आदर्शवादाची' दोन वैशिष्टे सांगा.
- (6) 'महामंडळ्यत्मक राज्य' संकल्पनेचा जनक कोण ?
- (7) समाजवादाचे दोन प्रकार सांगा.
- (8) फॅसिझमचा जनक कोण ?
- (9) महात्मा गांधी यांच्या दोन पुस्तकांची नावे सांगा.
- (10) मार्क्सने सांगितलेले दोन वर्ग कोणते ?

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) 'वर्ग-संघर्ष' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) 'स्वातंत्र्य' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) 'अहिंसा' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) 'जनरल विल' संकल्पना स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) 'फेबियन समाजवाद' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (2) 'महामंडळ्यत्मक राज्य' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (3) 'ऐतिहासिक भौतिकवाद' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) 'आदर्शवाद' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (5) 'सत्याग्रह' सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दात) : [20]

- (1) वर्ग व अतिरिक्त मुल्याच्या मार्क्सवादी सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- (2) हेगेल व कांट यांचे आदर्शवादी संदर्भात विचाराचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-2

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper II (Compulsory)

(Public Administration)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Define Public Administration.
- (2) Who is the author of 'The Ecology of Public Administration'?
- (3) What is Organization ?
- (4) State any *two* functions of Chief Executive.
- (5) State the meaning of Line Agencies.
- (6) What is department ?
- (7) Define management.
- (8) State the meaning of policy formation.
- (9) What is communication ?
- (10) Define leadership.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) State the importance of Public Administration.

P.T.O.

- (2) Explain the importance of New Public Administration.
- (3) State the merits of co-ordination.
- (4) Explain the methods of supervision.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) State the role and functions of Chief Executive.
- (2) Explain the types of Public Corporation.
- (3) Discuss the bases of organization.
- (4) State the functions of management.
- (5) Explain the types of department.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the nature and scope of Public Administration.
- (2) Discuss in detail Staff and Line Agency.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दापर्यंत) : [14]

- (1) लोकप्रशासनाची व्याख्या द्या.
- (2) 'दि इकॉलॉजी ऑफ पब्लिक अॅडमिनिस्ट्रेशन' या ग्रंथाचा लेखक कोण आहे ?

- (3) संघटना म्हणजे काय ?
- (4) मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.
- (5) पंक्ति घटकाचा अर्थ सांगा.
- (6) खाते म्हणजे काय ?
- (7) व्यवस्थापनाची व्याख्या द्या.
- (8) धोरण निश्चितीचा अर्थ सांगा.
- (9) संसूचन म्हणजे काय ?
- (10) नेतृत्वाची व्याख्या द्या.

2. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत) : [8]

- (1) लोकप्रशासनाचे महत्व सांगा.
- (2) नवलोक प्रशासनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (3) समन्वयाचे गुण सांगा.
- (4) पर्यवेक्षणाचा पद्धती स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दापर्यंत) : [18]

- (1) मुख्य अधिकाऱ्याची भूमिका आणि कार्ये सांगा.
- (2) लोकनिगमाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) संघटनेच्या आधारभूत घटकाची चर्चा करा.
- (4) व्यवस्थापनाची कार्ये सांगा.
- (5) खात्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दापर्यंत) : [20]

- (1) लोकप्रशासनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) स्टाफ आणि रेषा अभिकरणाविषयी सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-3

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Compulsory Paper III

(Theory of International Politics)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* questions (in **20** words each) : [14]

- (1) Define National Interest.
- (2) Give any *one* definition of International Politics.
- (3) Who wrote the book 'Politics among Nations' ?
- (4) Name any *two* experts of the 'Idealist Approach.
- (5) What is 'Unipolar World' ?
- (6) What is meant by 'Balance of Power' ?
- (7) Mention any *two* reasons of North-South Conflict.
- (8) Define collective security.
- (9) What is cold war ?
- (10) What is behavioural approach ?

2. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [8]

- (1) Historical Approach.

P.T.O.

- (2) North-South Dialogue
- (3) Chemical war
- (4) National Interest and Foreign policy.

3. Answer any *three* questions (in **150** words each) : [18]

- (1) Explain the realistic approach to the study of International Politics.
- (2) Explain the consequence of Arms Race.
- (3) State the techniques of 'Balance of Power'.
- (4) Discuss the concept 'Collective Security'.
- (5) Explain the Marxian approach to the study of International Politics.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss role of ideology in International Politics.
- (2) Discuss the theories of integration in International Politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) 'राष्ट्रीय हित' व्याख्या द्या.
- (2) 'आंतरराष्ट्रीय राजकारण' कोणतेही **एक** व्याख्या द्या.

- (3) 'पॉलिटिक्स अमंग नेशन्स्' या पुस्तकाचे लेखक कोण ?
- (4) 'आदर्शवादी दृष्टीकोनाच्या' कोणत्याही **दोन** प्रणेत्यांची नांवे सांगा.
- (5) 'एक धृवीय जग' म्हणजे काय ?
- (6) 'सत्ता संतुलन' म्हणजे काय ?
- (7) उत्तर-दक्षिण संघर्षाची कोणतीही **दोन** कारणे सांगा.
- (8) सामुहिक सुरक्षेची व्याख्या द्या.
- (9) शीत युद्ध म्हणजे काय ?
- (10) वर्तनवादी दृष्टीकोन म्हणजे काय ?

2. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येक **50** शब्दात) : [8]

- (1) ऐतिहासिक दृष्टीकोन
- (2) उत्तर-दक्षिण संवाद
- (3) रासायनिक युद्ध
- (4) राष्ट्रीय हित आणि परराष्ट्र धोरण.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाच्या अभ्यासाचा 'वास्तववादी दृष्टीकोन' स्पष्ट करा.
- (2) शस्त्र स्पर्धेचे परिणाम स्पष्ट करा.
- (3) 'सत्ता संतुलनाची' तंत्रे स्पष्ट करा.
- (4) 'सामुहिक सुरक्षा' संकल्पना चर्चा करा.
- (5) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा अभ्यासाविषयी मार्क्सवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) आंतरराष्ट्रीय राजकारणात विचारप्रणालीची भुमीका चर्चा करा.
- (2) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील एकात्मिकरण सिद्धांताची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-4

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Compulsory Paper IV

(Political Sociology)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Who put forward structural functionalism ?
- (2) Name *two* exponents of 'Political Sociology'.
- (3) State any *two* sources of power.
- (4) State the meaning of political ideology.
- (5) Write *two* levels of political participation.
- (6) What is Authority ?
- (7) What is feedback process ?
- (8) Give the objectives of the 'Behavioural Approach'.
- (9) State the meaning of political socialization.
- (10) What is classless society ?

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Characteristics of power.
- (2) The importance of political culture.
- (3) Max Weber on Authority.
- (4) Historical materialism.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) End of ideology.
- (2) Nature of political sociology.
- (3) Significance of family and school in political socialisation.
- (4) Levels of political participation.
- (5) Importance of political socialisation.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) "Political sociology is the study of politics within a sociological framework." Discuss.
- (2) Define political culture. Explain the classification of political culture given by Almond and Verba.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) रचनात्मक कार्यवाद कोणी मांडला ?

- (2) राजकीय समाजशास्त्राच्या **दोन** उद्गात्यांची नावे सांगा.
- (3) सत्तेचे कोणतेही **दोन** स्रोत सांगा.
- (4) राजकीय विचारप्रणालीचा अर्थ सांगा.
- (5) राजकीय सहभागाच्या **दोन** पातळ्या लिहा.
- (6) 'अधिकार' म्हणजे काय ?
- (7) 'प्रत्यादान' म्हणजे काय ?
- (8) वर्तनवादी दृष्टीकोनाची उद्दिष्ट्ये लिहा.
- (9) राजकीय सामाजीकरणाचा अर्थ सांगा.
- (10) वर्गविरहीत समाज म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [8]

- (1) सत्तेची वैशिष्ट्ये.
- (2) राजकीय संस्कृतीचे महत्व.
- (3) मॅक्स वेबरची सत्ता ही संकल्पना.
- (4) ऐतिहासिक भौतिकवाद.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) विचारप्रणालीचा अंत.
- (2) राजकीय समाजशास्त्राचे स्वरूप.
- (3) राजकीय सामाजीकीकरणात कुटुंब आणि शाळेचे महत्व.
- (4) राजकीय सहभागाच्या पातळ्या.
- (5) राजकीय सामाजीकीकरणाचे महत्व.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) “राजकीय समाजशास्त्र म्हणजे समाजशास्त्राच्या चौकटीतील राज्यशास्त्राचा अभ्यास आहे” चर्चा करा.
- (2) राजकीय संस्कृती म्हणजे काय ? आमंड आणि व्हर्बा प्रणित राजकीय संस्कृतीचे वर्गिकरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-5

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Compulsory Paper V

(Comparative Politics and Government)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Who is called the founder of 'Behavioural Approach' ?
- (2) Which role pressure groups have play in decision-making process ?
- (3) What is Sponsored Terrorism ?
- (4) What is meant by conservative system ?
- (5) Define the term 'Comparative Politics'.
- (6) What is meant by 'Political Elites' ?
- (7) State any *two* features of 'Bi-Party System'.
- (8) State any *two* limitations of contemporary approaches to the study of comparative politics.
- (9) State *two* types of 'Military Rule'.
- (10) State the meaning of political violence.

P.T.O.

2. Attempt any *two* questions of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Almond's classification of pressure groups.
- (2) Types of military intervention.
- (3) Consequences of populist system.
- (4) Types of Elites.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Functions of political parties.
- (2) Group approach to modern politics.
- (3) Causes of terrorism.
- (4) Role of military in political stability.
- (5) Scope of comparative politics.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss the modern approaches to the study of comparative politics.
- (2) Describe Mosca and Pareto's theory of political elites.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) वर्तनवादी दृष्टीकोनाचा संस्थापक म्हणून कोणाला ओळखले जाते ?

- (2) निर्णय प्रक्रियेत दबावगटाला कोणती भूमिका बजवावी लागते ?
- (3) 'प्रायोजित दहशतवाद' म्हणजे काय ?
- (4) 'पुराणमतवादी व्यवस्था' म्हणजे काय ?
- (5) 'तुलनात्मक राज्यशास्त्र' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (6) राजकीय अभिजन म्हणजे काय ?
- (7) द्विपक्षीय पद्धतीची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (8) तुलनात्मक राज्यशास्त्राच्या अभ्यासाच्या समकालीन दृष्टीकोनाचा दोन मर्यादा सांगा.
- (9) लष्करी शासन पद्धतीचे दोन प्रकार सांगा.
- (10) राजकीय हिंसेचा अर्थ सांगा.

2. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) आमंडप्रणीत दबावगटाचे वर्गिकरण.
- (2) लष्करी हस्तक्षेपाचे प्रकार.
- (3) लोकानुरंजनवादी व्यवस्थेचे परिणाम.
- (4) अभिजनांचे प्रकार.

3. कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) राजकीय पक्षांची कार्ये.
- (2) आधुनिक राज्यशास्त्राचा गट दृष्टीकोन.
- (3) दहशतवादाची कारणे.
- (4) राजकीय स्थैर्यामधील लष्कराची भूमिका.
- (5) तुलनात्मक राज्यशास्त्राची व्याप्ती.

4. कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) तुलनात्मक राज्यशास्त्राच्या अभ्यासाच्या आधुनिक दृष्टीकोनांची चर्चा करा.
- (2) मोस्का आणि परेटोप्रणीत राजकीय अभिजन सिद्धांताचे वर्णन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-6

M.A. (Part II) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper VI (Compulsory)

(Constitutional and Political Process in India)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* of the following (in **20** words each) [14]

- (1) State the importance of preamble in the Constitution.
- (2) What is meant by 'Judicial Review' ?
- (3) What is 'Judicial Activism' ?
- (4) Who are the voters for Vice-President ?
- (5) Define the term 'Democratic Republic' ?
- (6) State any *four* freedoms of the citizen of India.
- (7) When is the ordinance proclaimed by President ?
- (8) Mention any *two* discretionary powers of the Governor.
- (9) State the impact of Canadian Constitution on the Constitution of India.
- (10) What is meant by a 'Casting Vote' ?

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]
- (1) Right against exploitation in the Constitution of India.
 - (2) Executive powers of President of India.
 - (3) Central-State financial relations.
 - (4) Functions of Council of Ministers.
3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]
- (1) Powers and functions of Rajya Sabha.
 - (2) Law making process.
 - (3) Explain the role of Governor.
 - (4) 73rd Amendment.
 - (5) Speaker of Lok Sabha.
4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]
- (1) Describe the salient features of Indian Constitution.
 - (2) Comment on the changing role of Judiciary.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :—(i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]
- (1) भारताच्या राज्यघटनेतील उद्देशपत्रिकेचे महत्त्व सांगा.

- (2) न्यायालयीन पुनर्विलोकन म्हणजे काय ?
- (3) न्यायालयाची सतर्कता म्हणजे काय ?
- (4) उपराष्ट्रपतीचे मतदार कोण असतात ?
- (5) 'लोकशाही प्रजासत्ताक' व्याख्या करा.
- (6) भारतीय नागरिकांची कोणतीही **चार** स्वातंत्र्ये सांगा.
- (7) राष्ट्रपतीकडून वटहुकूम केव्हा जाहीर केला जातो ?
- (8) राज्यपालाचे कोणतेही **दोन** विवेकाधीन अधिकार सांगा.
- (9) कॅनडाच्या राज्यघटनेचा भारतीय घटनेवरील प्रभाव सांगा.
- (10) 'निर्णायक मत' म्हणजे काय ?

2. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) भारतीय राज्यघटनेतील पिळवणूकी विरुद्धचा हक्क.
- (2) भारताच्या राष्ट्रपतीचे कार्यकारी अधिकार.
- (3) केंद्र-राज्य आर्थिक संबंध.
- (4) मंत्री परिषदेची कामे.

3. कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) राज्यसभेची कार्ये आणि अधिकार.
- (2) कायदा निर्मितीची प्रक्रिया.
- (3) राज्यपालाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (4) 73वी घटना दुरुस्ती.
- (5) लोकसभेचा सभापती.

4. कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दापर्यंत) : [20]

- (1) भारतीय राज्यघटनेच्या ठळक वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- (2) न्यायालयाच्या बदलत्या भूमिकेवर भाष्य करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-7

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group I : Paper I (Optional)

(Major Thinkers in the West)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Mention any *two* important works of Plato.
- (2) Define Plato's Justice.
- (3) What are the *two* bases of Aristotle's classifications of State ?
- (4) State *two* causes of Revolution stated by Aristotle.
- (5) What are the qualities of King according to Machiavelli ?
- (6) What is the theme of "The Prince" ?
- (7) State the meaning of Sovereignty according to Hobbes.
- (8) Give *two* features of human nature according to Hobbes.
- (9) State *two* characteristics of Locke's State of Nature.
- (10) Which form of Government is best according to Locke ?

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Plato's concept of 'Philosopher King'.
- (2) Aristotle's cycle of Political Change.
- (3) Hobbes' views on State of Nature.
- (4) Machiavelli's views on Religion and Politics.

3. Answer any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Locke's views on Right to Property.
- (2) Hobbes' views on Social Contract.
- (3) Machiavelli as a Pioneer of Modern Politics.
- (4) Plato's views on Communism.
- (5) Aristotle's views on Slavery.

4. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss critically Plato's Scheme of Education.
- (2) Explain the duties of the King suggested by Machiavelli.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) प्लेटोच्या **दोन** महत्त्वाच्या ग्रंथांची नावे नमूद करा.
- (2) प्लेटोच्या न्याय संकल्पनेची व्याख्या सांगा.
- (3) अॅरिस्टॉटलने केलेल्या राज्याच्या वर्गिकरणाचे **दोन** आधार कोणते ?

- (4) ॲरिस्टॉटलने सांगितलेली क्रांतीची **दोन** कारणे सांगा.
- (5) मॅकिव्हेलीच्या मते राजाचे गुण कोणते ?
- (6) 'दि प्रिन्स'चा मुख्य विषय कोणता ?
- (7) हॉब्जच्या मते सार्वभौमत्वाचा अर्थ सांगा.
- (8) हॉब्जच्या दृष्टीकोनातून मानवी स्वभावाची **दोन** वैशिष्ट्ये सांगा.
- (9) लॉकच्या निसर्गावस्थेची **दोन** वैशिष्ट्ये सांगा.
- (10) लॉकच्या मते शासनसंस्थेचा उत्कृष्ट प्रकार कोणता ?

2. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [8]

- (1) प्लेटोची 'तत्त्वज्ञ राजा'ची संकल्पना.
- (2) ॲरिस्टॉटलचे राजकीय परिवर्तनाचे चक्र.
- (3) हॉब्जचे निसर्गावस्थेसंबंधी विचार.
- (4) मॅकिव्हेलीची धर्म व राजकारणासंबंधी मते.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) मालमत्तेच्या हक्काबाबत लॉकचे विचार.
- (2) हॉब्जचे सामाजिक करारासंबंधी विचार.
- (3) आधुनिक 'राज्यशास्त्राचा जनक' या नात्याने मॅकिव्हेली.
- (4) प्लेटोचे साम्यवादासंबंधी विचार.
- (5) ॲरिस्टॉटलचे गुलामगिरीसंबंधी विचार.

4. कोणतेही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) प्लेटोच्या 'शिक्षण योजनेची' चिकित्सक चर्चा करा.
- (2) मॅकिव्हेलीने सांगितलेली राजाची कर्तव्य स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-8

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group I : Paper II (Optional)

(Political Thought in India)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *seven* of the following (in **20 words each) : [14]**

- (1) Mention any *two* duties of the king by Kautilya ?
- (2) Who is the author of 'Arthashastra' ?
- (3) Why did Raja Ram Mohan Roy insist on freedom of press ?
- (4) State the meaning of Swadeshi.
- (5) Who was the author of 'Shetkaryacha Aasud' ?
- (6) Why is Tilak regarded as a Father of 'Indian Unrest' ?
- (7) Who propounded 'Sarvajanik Satya Dharma' ?
- (8) Who was the founder of Poona Sarvajanik Sabha' ?
- (9) Why is Ranade regarded as the champion of Indian Liberalism.
- (10) Explain the term 'Rajdharma'.

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following (in 50 words each) : [8]
- (1) Mahatma Phule's views on Brahminism.
 - (2) Kautilya's views on state.
 - (3) Ranade's views on India's poverty.
 - (4) Tilak's views on National Education.
3. Answer any *three* of the following (in 150 words each) : [18]
- (1) Raja Ram Mohan Roy's views on Religious Reforms.
 - (2) Tilak's views on Nationalism.
 - (3) Mahatma Phule's views on social reforms.
 - (4) Kautilya's views on spy system.
 - (5) Ranade's views on social reforms.
4. Answer any *one* of the following (in 500 words) : [20]
- (1) Explain the nature of Ancient Indian political thought with reference to 'Shantiparva and Arthashastra'.
 - (2) Assess the contribution of Raja Ram Mohan Roy to political thought in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [14]
- (1) कौटिल्याच्या दृष्टिकोनानुसार राजाची दोन कर्तव्य सांगा.
 - (2) 'अर्थशास्त्र' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत ?
 - (3) राजा राममोहन रॉय यांनी वृत्तपत्र स्वातंत्र्यावर का भर दिला ?

- (4) 'स्वदेशी'चा अर्थ सांगा.
- (5) 'शेतकऱ्यांचा आसूड' या ग्रंथाचे लेखक कोण ?
- (6) टिळकांना 'भारतीय असंतोषाचे जनक' असे का संबोधले जाते ?
- (7) सार्वजनिक सत्यधर्माचे जनक कोण ?
- (8) 'पुना सार्वजनिक सभा' कोणी स्थापन केली ?
- (9) रानडेना भारतीय उदारमतवादाचे प्रणेते का म्हटले जाते ?
- (10) 'राजधर्म' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [8]

- (1) महात्मा फुले यांचे ब्राह्मण्यवादाविषयी विचार.
- (2) कौटिल्याचे राज्यविषयी विचार.
- (3) भारताच्या दारिद्र्याविषयी रानडे यांचे विचार.
- (4) टिळकांचे राष्ट्रीय शिक्षणासंबंधी विचार.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) राजा राममोहन रॉय यांचे धार्मिक सुधारणे संबंधी विचार.
- (2) टिळकांचे राष्ट्रवादासंबंधी विचार.
- (3) महात्मा फुलेंचे सामाजिक सुधारणासंबंधी विचार.
- (4) कौटिल्यांचे हेर व्यवस्थाविषयी विचार.
- (5) रानडेंचे सामाजिक सुधारणांसंबंधी विचार.

4. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) प्राचीन भारतातील राजकीय विचारांचे स्वरूप 'शांतिपर्व आणि अर्थशास्त्राच्या' संदर्भात स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील राजकीय विचारांना राजा राममोहन रॉयनी दिलेल्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

[3603]-9

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-group I : Optional Paper III

(Contemporary Political Thinkers)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any seven of the following (in 20 words each) : [14]

- (1) Define 'performance principle'.
- (2) Who wrote the book "The Open Society and its Enemies"?
- (3) State the meaning of Authority according to Oakeshott.
- (4) State the meaning of Marcuse's Liberatarian Socialism.
- (5) Give Popper's definition of totalitarianism.
- (6) According to Marcuse which is the major task before society.
- (7) State the meaning of reason by Popper.
- (8) Popper's views on pain and pleasure.
- (9) Why did Oakeshott oppose state's welfare oriented planning ?
- (10) Explain Marcuse's concept of surplus repression.

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Oakeshott's views on political obligation.
- (2) Marcuse's theory of one-dimensional man.
- (3) Popper's views on Totalitarianism.
- (4) Marcuse's views on Revolution.

3. Answer any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Karl Popper's critique of Marxism.
- (2) Marcuse's concept of free civilisation.
- (3) Oakeshott's views on negative liberalism.
- (4) Popper's views on Historicism.
- (5) Oakeshott's views on relationship between sovereignty and power.

4. Answer any *one* of the following (in **500** words each) : [20]

- (1) Discuss Marcuse's contribution to Marxist theory.
- (2) Evaluate Karl Popper's contribution to contemporary political thought.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [14]

- (1) 'कार्यसिद्धी' तत्वाची व्याख्या करा.
- (2) 'द ओपन सोसायटी अँड इटस् इनिमीज' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?
- (3) 'ओकशॉटच्या मतानुसार सत्तेचा अर्थ सांगा.
- (4) मारक्युजच्या उदारमतवादी समाजवादाचा अर्थ सांगा.
- (5) पॉपरने केलेली सर्वकषवादाची व्याख्या द्या.
- (6) मारक्युजच्या मतानुसार समाज व्यवस्थे समोरील महत्वाची समस्या कोपली ?
- (7) पॉपरप्रणित विवेकाचा अर्थ सांगा.
- (8) पॉपरचे दुःख व सुखाबाबतचे विचार.
- (9) ओकशॉटने नियोजनाभिमुख लोककल्याणकारी राज्याला विरोध का केला ?
- (10) मारक्युजची अरिक्ता दडपणूकीची संकल्पना स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) ओकशॉटचे 'राजकीय उत्तरदायित्व' यासंबंधी विचार.
- (2) मारक्युजचा एक-परिमाणात्मक व्यक्ती सिद्धांत.
- (3) पॉपरचे सर्वकषवादासंबंधी विचार;
- (4) मारक्युजचे क्रांतीसंबंधी विचार.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) :

[18]

- (1) कार्ल पॉपरचे मार्क्सवादावरील टीका.
- (2) मार्क्युजची मुक्त समाज व्यवस्थेची संकल्पना.
- (3) ओकशॉटचे नकारात्मक उदारमतवादावरील विचार.
- (4) पॉपरची ऐतिहासिक वादावरील मते.
- (5) ओकशॉटचे सार्वभौमत्व आणि सत्ता संबंधी विचार.

4. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) :

[20]

- (1) मार्क्सवादी सिद्धांताला मार्क्युजने दिलेल्या योगदानावर चर्चा करा.
- (2) कार्ल पॉपरने समकालीन राजकीय विचारांना दिलेल्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.

(Marxism After Marx)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) State the meaning of Revolution according to Engels.
- (2) Who wrote the book 'State and Revolution' ?
- (3) What was the objectives of Lenin's New Economic Policy ?
- (4) Give Lenin's definition of state.
- (5) State the meaning of political sovereignty by Lenin.
- (6) State Luxemburg's *two* criticism on imperialism.
- (7) State the meaning of spontaneity according to Rosa Luxemburg.
- (8) Mention any *two* social reforms suggested by Luxemburg.
- (9) Which is the source of wealth according to Engels.
- (10) Give Engels's definition of Authority.

2. Answer any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Engels's views on private property.

- (2) Lenin's views on imperialism.
- (3) Rosa Luxemburg's views on capitalism.
- (4) Engels's views on religion.

3. Answer any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Engels's views on historical materialism.
- (2) Rosa Luxemburg's views on spontaneity.
- (3) Lenin's new economic policy.
- (4) Rosa Luxemburg's interpretation of Marxism.
- (5) Lenin's views on Revolution and post-Revolution period.

4. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Write an essay on Lenin's critique of capitalism.
- (2) Examine Engels's theory of Economic Determinism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) एंजल्सच्या मतानुसार क्रांतीचा अर्थ सांगा.

- (2) 'स्टेट अँड रेव्होल्युशन' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?
- (3) लेनिनच्या नविन आर्थीक धोरणाचे उद्दिष्टे कोणते होते ?
- (4) लेनिनची राज्याची व्याख्या सांगा.
- (5) लेनिनच्या मतानुसार 'राजकीय सार्वभौमत्वाचा' अर्थ सांगा.
- (6) रोसा लकझेंबर्गचे साम्राज्यवादावर केलेल्या **दोन** टीका सांगा.
- (7) रोसा लकझेंबर्गच्या मतानुसार स्वयंप्रेरणेचा अर्थ सांगा.
- (8) रोसा लकझेंबर्गन सुचविलेल्या **दोन** सामाजीक सुधारणा सांगा.
- (9) एंजल्सच्या मते संपत्तीचे उगम स्थान कोणते ?
- (10) एंजल्सची अधिकाराची व्याख्या सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) :

[8]

- (1) एंजल्सचे खाजगी संपत्ती संबंधी विचार.
- (2) लेनिनचे साम्राज्यवादाविषयी विचार;
- (3) लकझेंबर्गचे भांडवलशाहीसंबंधी विचार.
- (4) एंजल्सचे धर्मासंबंधी विचार.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) :

[18]

- (1) एंजल्सचे ऐतिहासिक भौतिकवादासंबंधी विचार स्पष्ट करा.
- (2) रोसा लकझेंबर्गचे 'स्वयंप्रेरणा' संबंधी विचार स्पष्ट करा.
- (3) लेनिनचे नविन आर्थीक धोरण स्पष्ट करा.

(4) मार्क्सवादाचे लक्झेंबर्गने केलेले विश्लेषण.

(5) लेनिनचे क्रांती आणि क्रांतीनंतरचा कालखंडासंबंधी विचार स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) :

[20]

(1) भांडवलशाहीवरील लेनिनची टीका या विषयी निबंध लिहा.

(2) एंजल्सच्या आर्थीक नियतीवाद सिद्धांताचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-10

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group I : Optional Paper IV

(Political Thought in Maharashtra)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any seven of the following (in 20 words each) : [14]

- (1) Mention any *two* duties of Government according to Lokhitwadi.
- (2) Name any *two* contemporary critics of Lokhitwadi.
- (3) 'Poona Sarvajanic Sabha' was established by whom ?
- (4) Who wrote the book 'Brahmanache Kasab' ?
- (5) What was the object of Chipalunkar's Nibandhamala ?
- (6) Give *two* features of Chipalunkar's Nationalism.
- (7) Who is regarded as the pioneer of the eradication of Untouchability Movement ?
- (8) Who wrote the book 'Gita Rahasya' ?
- (9) Who was the first Indian to start the Girls School ?
- (10) Who is the author of the book 'The Rise of Maratha Power' ?

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Lokhitwadi's social thought.
- (2) Justice Ranade—Father of Indian Economics.
- (3) Chipalunkar's views on Nationalism.
- (4) Tilak's cultural nationalism.

3. Answer any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Lokmanya Tilak's views on Social Reforms.
- (2) Gopalrao Hari Deshmukh (Lokhitwadi) as a social and political Thinker.
- (3) M.G. Ranade's views on Social Reforms.
- (4) Satyashodhak Samaj.
- (5) Vishnushastri Chipalunkar's critique on Lokhitwadi.

4. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss Mahatma Phule's contribution to Social and Cultural revolution in Maharashtra.
- (2) Discuss Tilak's four-point program.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) लोकहितवादींच्या मतानुसार शासनाची **दोन** कर्तव्य नमूद करा.

- (2) लोकहितवादींच्या समकालीन दोन टिकाकारांची नावे सांगा.
- (3) पुना सार्वजनिक सभा कोणी स्थापन केली ?
- (4) 'ब्राह्मणांचे कसब' हा ग्रंथ कोणी लिहीला ?
- (5) चिपळूणकरांच्या 'निबंधमालेचे' उद्दिष्ट काय होते ?
- (6) चिपळूणकरांच्या राष्ट्रवादाची दोन वैशिष्ट्ये नमूद करा.
- (7) अस्पृश्यता निर्मूलनाच्या चळवळीचे जनक कोणाला संबोधले जाते ?
- (8) 'गीता रहस्य' हा ग्रंथ कोणी लिहीला ?
- (9) मुर्लीची शाळा सुरू करणारे पहिले भारतीय कोण आहेत ?
- (10) 'द राईज ऑफ मराठा पॉवर' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत ?

2. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) लोकहितवादींचे सामाजिक विचार.
- (2) न्यायमूर्ती रानडे : भारतातील अर्थकारणाचे जनक.
- (3) चिपळूणकरांचे राष्ट्रवादासंबंधी विचार.
- (4) टिळकांचा सांस्कृतिक राष्ट्रवाद.

3. पुढीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (150 शब्दात) : [18]

- (1) लोकमान्य टिळकांचे सामाजिक सुधारणेसंबंधी विचार.
- (2) गोपाळराव हरी देशमुख (लोकहितवादी) : एक सामाजिक आणि राजकीय विचारवंत.
- (3) सामाजिक सुधारणेसंबंधी म. गो. रानडे यांचे विचार.
- (4) सत्यशोधक समाज.
- (5) विष्णूशास्त्री चिपळूणकरांची लोकहितवादी यांच्यावरील टीका.

4. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 500 शब्दात) : [20]

- (1) महाराष्ट्रातील सामाजिक व सांस्कृतिक क्रांतीतील महात्मा फुलेंच्या योगदानाची चर्चा करा.
- (2) टिळकांच्या चतुःसूत्री कार्यक्रमाची चर्चा करा.

M.A. (First Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper (PO-C1 : Compulsory)

(Modern Political Thinkers)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) What is the contribution made by Machiavelli to Modern Political thought ?
- (2) Locke's Social contract theory justifies 'Limited Government'. Discuss.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Examine Rousseau's Social contract theory.
- (2) Examine critically Hegel's 'Idealist Theory'.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

- (1) Explain Machiavelli's views on 'Means and Ends'.
- (2) Describe the features of Locke's 'Social Contract'.

P.T.O.

- (3) Explain the theory of 'Historical Materialism' of Karl Marx.
(4) Explain the theory of 'Surplus Value' of Karl Marx.

4. Write short notes on any four (in 100 words each) : [20]

- (1) Rousseau's views on 'sovereignty';
(2) Rousseau's views on 'Human Nature';
(3) Hegel's views on 'Dialecticism';
(4) Hegel's concept of 'Liberty';
(5) Marx's views on "Base and Superstructure";
(6) Marx's concept of "Classless Society".

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) मॅकिन्झाव्हेलीने 'आधुनिक राजकीय विचारामध्ये' कोणते योगदान केले ?
(2) लॉकचा सामाजिक करार सिद्धांत 'मर्यादीत शासनाचे' समर्थन करतो.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) रूसोच्या 'सामाजिक करार सिद्धांताचे' परीक्षण करा.
(2) हेगेलच्या 'आदर्शवादी सिद्धांताचे' टिकात्मक परीक्षण करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) राजकारणातील 'साध्य-साधना' संबंधीचे मॅकियाव्हेलीचे विचार स्पष्ट करा.
- (2) लॉकच्या 'सामाजिक कराराची' वैशिष्ट्ये वर्णन करा.
- (3) कार्ल मार्क्सचा 'ऐतिहासिक भौतिकवादी' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) कार्ल मार्क्सचा 'अतिरिक्त मूल्य' सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) रूसोचे 'सार्वभौमत्व' विषयक विचार;
- (2) रूसोची 'मानवी स्वभाव' विषयक विचार;
- (3) हेगेलचे 'द्वंद्ववाद' विषयक विचार;
- (4) हेगेलची 'स्वातंत्र्याची' संकल्पना;
- (5) मार्क्सचे 'पाया आणि ईमला' विषयक विचार;
- (6) मार्क्सची 'वर्गविरहित' समाजाची संकल्पना.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-102

M.A. (First Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper (PO-C2) Compulsory

(Public Administration)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in 500 words) : [20]

- (1) Write the difference between public and private administration.
- (2) Explain the theories of organization.

2. Answer any *one* of the following (in 500 words) : [20]

- (1) Explain the objectives and types of Training.
- (2) Explain the various stages of budgetary process in U.S.A.

3. Answer any *two* questions (in 250 words each) : [20]

- (1) Explain the meaning and nature of New Public Administration.
- (2) Write the meaning and nature of management.
- (3) Explain the modern approaches to the study of Public Administration.
- (4) State the main functions of civil service.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Meaning and nature of Public Administration
- (2) Traditional approaches to the study of Public Administration
- (3) Delegation
- (4) Span of control
- (5) Promotion
- (6) Parliamentary committees.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) लोकप्रशासन व खाजगी प्रशासन यांच्यातील फरक लिहा.
- (2) संघटनेचे सिद्धांत स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) प्रशिक्षणाचा हेतू व प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) यु. एस. ए. तील अंदाजपत्रक प्रक्रियेच्या विविध अवस्थांचे वर्णन करा.

3. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) नवलोक प्रशासनाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) व्यवस्थापनाचा अर्थ आणि स्वरूप लिहा.

- (3) लोक प्रशासनाच्या अभ्यासातील आधुनिक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (4) नागरी सेवेची प्रमुख कार्ये सांगा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (100 शब्दांत) :

[20]

- (1) लोक प्रशासनाचा अर्थ व स्वरूप
- (2) लोक प्रशासनाचे पारंपारिक दृष्टिकोन
- (3) प्रदत्तीकरण
- (4) नियंत्रण कक्षा
- (5) बढती
- (6) संसदीय समित्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-103

M.A. (First Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-C3 : Compulsory Paper

(Constitutional Process in India)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following question (in **500** words) : [20]

- (1) “The Constituent Assembly laid the foundation of a modern democratic state in India.” Discuss.
- (2) Examine the role of the Judiciary in India in acting as a guardian of the Fundamental Rights.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

- (1) Evaluate the causes of the stresses in Indian Federalism and the ways to resolve them.
- (2) Critically examine the theory and practice of Parliamentary Sovereignty in India.

P.T.O.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

- (1) The idea of Democracy in the Indian Constitution.
- (2) Social and Economic Directive Principles of State Policy.
- (3) The recommendations of the Sarkaria Commission.
- (4) Article 368.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) The Active State
- (2) Group Rights in the Constitution
- (3) The strong centre framework of Indian Federalism
- (4) Electoral Reforms
- (5) Role of Governor
- (6) Keshavanand Bharati Case.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :—(i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजीवकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) “भारतातील आधुनिक लोकशाही राज्याची पायाभरणी घटनासमितीने केली.” चर्चा करा.
- (2) मुलभूत हक्कांच्या संरक्षणार्थ भारतीय न्यायमंडळाच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतीय संघराज्यातील ताणतणावांच्या कारणांचे मुल्यमापन करून त्यांच्या सोडवणूकीच्या संदर्भात उपाययोजना सांगा.
- (2) भारतीय संसदेच्या सार्वभौमत्वासंदर्भातील 'सिद्धांत आणि व्यवहारांचे' टिकात्मक परीक्षण करा.

3. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) भारतीय राज्यघटनेतील लोकशाहीचा विचार
- (2) राज्याची 'सामाजिक आणि आर्थिक' मार्गदर्शक तत्वे
- (3) सरकारीया आयोगाच्या शिफारशी
- (4) कलम-368

4. कोणत्याही **चार**वर टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) सक्रिय राज्य
- (2) राज्यघटनेतील 'सांघिक हक्क'
- (3) भारतीय संघराज्यातील प्रबळ केंद्र चोकट
- (4) निवडणूक सुधारणा
- (5) राज्यपालांची भूमिका
- (6) केशवानंद भारती खल्ल.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-104

M.A. (First Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper PO-01—(Optional)

(Political Thought in Modern India)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Comment on Raja Ram Mohan Roy's Liberalism.
 - (2) Discuss Mahatma Gandhi's contribution to Indian Political thought and its relevance today.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Write an essay on 'Progressive political thought' of Maulana Azad.
 - (2) Write an essay on Dr. Ambedkar's idea of 'Social Justice'.
3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]
 - (1) Raja Ram Mohan Roy's critique on 'Religion'.
 - (2) Mahatma Gandhi's concept of Trusteeship' and its relevance today.
 - (3) Examine Pandit Nehru's concept of 'Secularism'.
 - (4) Pandit Nehru and 'Democratic Socialism'.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (each **100** words) : [20]

(1) Maulana Azad's views on 'Nationalism'.

(2) Maulana Azad's ideas on 'Religion'.

(3) Dr. Ambedkar on 'Liberalism'.

(4) Dr. Ambedkar and 'Democracy'.

(5) Pandit Nehru on 'Humanism'.

(6) Pandit Nehru and 'Democracy'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

(1) राजा राममोहन रॉय यांच्या 'उदारमतवादावर' भाष्य करा.

(2) महात्मा गांधी यांनी भारतीय राजकीय विचारास केलेल्या योगदानाची चर्चा करून त्याची आजच्या काळातील उपयुक्तता स्पष्ट करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

(1) मौलाना आझाद यांच्या 'प्रागतिक राजकीय विचारांवर' निबंध लिहा.

(2) डॉ. आंबेडकर यांच्या 'सामाजिक न्याय' विषयक विचारांवर निबंध लिहा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) राजा राममोहन रॉय यांची 'धर्मावरील' टिका.
- (2) महात्मा गांधीच्या 'विश्वस्त' संकल्पनेची आजच्या काळातील उपयुक्तता.
- (3) पंडीत नेहरू यांच्या 'धर्मनिरपेक्षतेविषयक संकल्पनेचे परीक्षण करा.
- (4) पंडीत नेहरू आणि 'लोकशाही समाजवाद'.

4. कोणत्याही चार थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) मौलाना आझाद यांचे 'राष्ट्रवाद' विषयक विचार.
- (2) मौलाना आझाद यांचे 'धर्म' विषयक विचार.
- (3) डॉ. आंबेडकरांचा उदारमतवाद.
- (4) डॉ. आंबेडकर आणि लोकशाही.
- (5) पंडीत नेहरूंचा 'मानवतावाद'.
- (6) पंडीत नेहरू आणि लोकशाही.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-105

M.A. (First Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper PO-02—(Optional)

(Modern Political Ideologies)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words (any *one*) : [20]
 - (1) Explain the nature and types of Liberalism.
 - (2) Discuss the relevance of Marxism in the Contemporary World.
2. Answer in **500** words (any *one*) : [20]
 - (1) What is Nationalism ? Discuss various types of Nationalism.
 - (2) Describe the salient features of Democratic Socialism.
3. Answer in **250** words each (any *two*) : [20]
 - (i) Concept of 'Nation-State'.
 - (ii) Marxist views on Nationalism.
 - (iii) Dialectical Materialism.
 - (iv) Fascist on Internationalism.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (i) Nationalism in the 21st Century
- (ii) Neoliberalism
- (iii) Multiculturalism
- (iv) Guild Socialism
- (v) Fascist on 'Rationalism'
- (vi) Neofascism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) :

[20]

- (1) उदारमतवादाचे स्वरूप व प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) सद्यकालीन जगातील मार्क्सवादाची यथार्थतेची चर्चा करा.

2. 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) :

[20]

- (1) राष्ट्रवाद म्हणजे काय ? राष्ट्रवादाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- (2) लोकशाही समाजवादाची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

3. प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) 'राष्ट्र राज्य' संकल्पना
- (ii) राष्ट्रवादाविषयी मार्क्सवादी विचार
- (iii) द्वंद्वात्मक भौतिकवाद
- (iv) आंतरराष्ट्रवादाविषयी फॅसिस्ट.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) 21व्या शतकातील राष्ट्रवाद
- (ii) नवउदारमतवाद
- (iii) बहुसांस्कृतिकता
- (iv) व्यवसाय संघवाद
- (v) बुद्धिप्रामाण्यवादाविषयी फॅसिस्ट
- (vi) नवफॅसिझम.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-106

M.A. (First Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper PO-03—(Optional)

(Indian Administration)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words each) : [20]
 - (1) State the stages in the evolution of Indian Administrative System.
 - (2) State the administrative powers and functions of Governor.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words each) : [20]
 - (1) State the functions of Cabinet Secretariate.
 - (2) Explain the structure, functions and powers of Public Service Commission.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (1) Explain the role of Prime Minister in Cabinet.
 - (2) Write the functions of State Secretariate.
 - (3) Write the role of Chief Minister in Council of Ministers.
 - (4) Discuss challenges regarding development before Indian Administration.

P.T.O.

4. Write short notes on (any *four*) (in **100** words each) : [20]

- (1) Estimate Committee
- (2) Public Accounts Committee
- (3) Structure of Council of Ministers
- (4) Act of 1935
- (5) Prime Minister's Office
- (6) Reforms in the recruitment of Civil Services.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील प्रशासकीय व्यवस्थेच्या उत्क्रांतीचे विविध टप्पे सांगा.
- (2) राज्यपालाचे प्रशासकीय अधिकार व कार्ये सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) कॅबिनेट सचिवालयाची कार्ये सांगा.
- (2) लोकसेवा आयोगाची रचना, कार्ये व अधिकार स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) मंत्रीमंडळातील पंतप्रधानाची भूमिका स्पष्ट करा.

- (2) राज्यसचिवालयाची कार्ये लिहा.
- (3) मुख्यमंत्र्याची मंत्रीमंडळातील भूमिका लिहा.
- (4) भारतातील प्रशासनापुढील विकासासंबंधीच्या आव्हानाची चर्चा करा.

4. कोणत्याही चारवर टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) अंदाज समिती
- (2) लोक लेखा समिती
- (3) मंत्रीमंडळाची रचना
- (4) 1935चा कायदा
- (5) पंतप्रधानाचे कार्यालय
- (6) नागरीसेवेच्या भरतीसंदर्भातील सुधारणा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-107

M.A. (First Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper PO-04—(Optional)

(Development Administration)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in 500 words) : [20]

- (1) Critically examine the role of Development Administration since Independence.
- (2) Write an essay on the role of bureaucracy in Development Administration.

2. Answer any *one* of the following (in 500 words) : [20]

- (1) Critically examine the economic policies of development in India.
- (2) Examine the different patterns of people's participation in the process of development.

P.T.O.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]

- (1) Nature and scope of Public Administration
- (2) The goals and tasks of Developing Nations
- (3) The policy of Rural Development
- (4) The problems of Bureaucracy.

4. Answer any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (1) Significance of Development Administration
- (2) Social elements in the Development Process
- (3) The schemes for Urban Development
- (4) The problems related to Recruitment
- (5) The 73rd Amendment.
- (6) The importance of Democracy in Development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :—(i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) स्वातंत्र्योत्तर काळातील विकास प्रशासनाच्या भूमिकेचे टिकात्मक परिक्षण करा.
- (2) 'विकास प्रशासनातील नौकरशाहीची भूमिका.' निबंध लिहा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील आर्थिक विकासाच्या धोरणाचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- (2) विकासाच्या प्रक्रियेतील लोकसहभागाच्या विविध पद्धतींचे परीक्षण करा.

3. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) लोकप्रशासनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती
- (2) विकसनशील देशांचे ध्येय आणि कामे
- (3) ग्रामीण विकासाचे धोरण
- (4) नौकरशाहीच्या समस्या.

4. कोणत्याही **चार**वर टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) विकास प्रशासनाचे महत्व
- (2) विकासाच्या प्रक्रियेतील सामाजिक घटक
- (3) शहरी विकासाच्या योजना
- (4) भारतीसंदर्भातील समस्या
- (5) 73वी घटना दुरुस्ती
- (6) विकासातील लोकशाहीचे महत्व.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-108

M.A. (First Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper PO-05—Optional

(India's Foreign Policy)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **500** words (any *one*) : [20]
 - (i) Discuss the domestic determinants of India's Foreign Policy.
 - (ii) Discuss the characteristics of India's Foreign Policy.
2. Answer in **500** words (any *one*) : [20]
 - (i) "Non-alignment has been the major pillar of India's Foreign Policy." Discuss.
 - (ii) Review the external factors affecting India's Foreign Policy.
3. Answer in **250** words each (any *two*) : [20]
 - (i) Influence of Pandit Nehru on Foreign Policy
 - (ii) Foreign Policy of Narasimharao Government.
 - (iii) Foreign Policy of Manmohan Singh Government
 - (iv) New Global Order and Foreign Policy.

P.T.O.

4. Write short notes (any four) :

[20]

- (i) Panchsheel Treaty
- (ii) Peaceful Coexistence
- (iii) Havana Conference
- (iv) Indo-Pak Relations and Gujaral Doctrine
- (v) Indian Foreign Policy in pre-independence period
- (vi) Multipolar world.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) :

[20]

- (i) भारताच्या परराष्ट्रधोरणाच्या अंतर्गत घटकांची चर्चा करा.
- (ii) भारताच्या परराष्ट्रधोरणाच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

2. 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) :

[20]

- (i) “भारताच्या परराष्ट्रधोरणाचा अलिप्तता हा प्रमुख आधार आहे.” चर्चा करा.
- (ii) भारताच्या परराष्ट्रधोरणावर परिणाम करणाऱ्या बाह्य घटकांचा आढावा घ्या.

3. प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

- (i) पंडित नेहरू यांचा परराष्ट्रधोरणावरील प्रभाव
- (ii) नरसिंहराव शासनाचे परराष्ट्रधोरण

- (iii) मनमोहनसिंग शासनाचे परराष्ट्रधोरण
- (iv) नवीन जागतिक रचना व परराष्ट्रधोरण.

4. संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (i) पंचशील करार
- (ii) शांततापूर्ण सहजीवन
- (iii) हवाना परिषद
- (iv) भारत-पाक संबंध व गुजराल तत्व
- (v) स्वातंत्र्यपूर्ण काळातील भारताचे परराष्ट्रधोरण
- (vi) बहुकेंद्री जग.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-11

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group I : Optional Paper V

(Political Thought of Mahatma Gandhi)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Name any *two* Indian Political thinkers who influenced Gandhiji.
- (2) Mention Gandhi's object in spiritualization of Politics.
- (3) State the name of Autobiography of Mahatma Gandhi.
- (4) State *three* types of Ahimsa.
- (5) State the types of Truth.
- (6) Define Satyagraha.
- (7) What is meant by Truth ?
- (8) Mention any *two* qualities of Satyagrahi.
- (9) In which year did Gandhiji start Quit India Movement ?
- (10) Why did Gandhiji oppose Industrialization ?

2. Answer any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Gandhiji's concept of Truth.

P.T.O.

- (2) Gandhiji's views on Hindu Dharma.
- (3) Gandhiji's critique on Capitalism.
- (4) How did Gandhiji reconcile Individualism with Socialism ?

3. Answer any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Gandhiji's critique on Western Civilization.
- (2) Gandhiji's understanding of Human nature.
- (3) Mahatma Gandhiji's critique on Urbanisation.
- (4) Gandhiji's views about Untouchability.
- (5) Gandhiji's views on Celibacy.

4. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Write an essay on Mahatma Gandhi's concept of Satyagraha. Explain its role in democracy.
- (2) Discuss the concepts of Satya and Ahimsa as the bases of Gandhism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) गांधीजीवर प्रभाव टाकणाऱ्या **दोन** भारतीय राजकीय विचारवंतांची नावे सांगा.
- (2) राजकारणाचे अध्यात्मिकरणामागील गांधींचा हेतू सांगा.
- (3) महात्मा गांधीच्या आत्मचरित्राचे नांव सांगा.

- (4) अहिंसेचे **तीन** प्रकार सांगा.
- (5) सत्याचे प्रकार सांगा.
- (6) सत्याग्रहाची व्याख्या द्या.
- (7) 'सत्य' म्हणजे काय ?
- (8) सत्याग्रहीच्या **दोन** पात्रता सांगा.
- (9) गांधीजींनी 'चले जाब चळवळ' कोणत्या वर्षी सुरू केली ?
- (10) गांधीजींनी औद्योगिकीकरणाला विरोध का केला ?

2. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [8]

- (1) गांधीजींची 'सत्य' संकल्पना.
- (2) गांधीजींचे हिंदू धर्मासंबंधी विचार.
- (3) गांधीजींचे भांडवलशाहीवरील भाष्य.
- (4) गांधीजींनी व्यक्तिवादाचा समाजवादाशी कसा मेळ घातला ?

3. पुढीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) गांधीजींचे पाश्चात्य संस्कृतीवरील भाष्य.
- (2) गांधीजींचे मानवी स्वभावासंबंधी विचार.
- (3) महात्मा गांधींचे शहरीकरणावरील भाष्य.
- (4) गांधींची अस्पृश्यताविषयी मते.
- (5) गांधीजींचे ब्रह्मचर्यासंबंधी विचार.

4. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) महात्मा गांधींच्या 'सत्याग्रह' या संकल्पनेवर निबंध लिहा. त्याची लोकशाहीतील भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) गांधीवादाचे पायाभूत घटक या दृष्टीने 'सत्य' आणि 'अहिंसा' या संकल्पनांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-12

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group I : Optional Paper VI

(Political Thought of Dr. Ambedkar)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]
- (1) The republican principles are found in which form in Buddha's constitutional framework ?
 - (2) State *two* factors which influenced on Dr. Ambedkar.
 - (3) Mention *two* points of contribution to Buddhism by Dr. Ambedkar.
 - (4) State Dr. Ambedkar's *two* criticisms on caste system.
 - (5) Mention *two* important works of Dr. Ambedkar.
 - (6) State the importance of 'Sangha'.
 - (7) Why did Ambedkar burn Manusmriti ?
 - (8) Mention any *two* points of Dr. Ambedkar's criticism on Gandhism.
 - (9) State any *two* reforms in Hindu Religion as suggested by Dr. Ambedkar
 - (10) Who is the pioneer of the movement to eradicate untouchability ?

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following (in **50** words each) : [8]
- (1) Mahatma Phule's views on untouchability.
 - (2) Dr. Ambedkar's views on safeguards to minority.
 - (3) Dr. Ambedkar's fight for Human Rights.
 - (4) Dr. Ambedkar's views on the status of women.
3. Answer any *three* of the following (in **150** words each) : [18]
- (1) Satyashodhak Samaj.
 - (2) Dr. Ambedkar's views on social reforms.
 - (3) Rajarshi Shahu's contribution to eradication of Untouchability.
 - (4) Dr. Ambedkar's interpretation of Buddhism.
 - (5) Dr. Ambedkar's views on Hindu Religion.
4. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
- (1) Evaluate pre-Ambedkarian movement for eradicating untouchability.
 - (2) Examine Dr. Ambedkar's critique of caste system in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]
- (1) बुद्धाच्या कोणत्या घटनात्मक रचनेत गणराज्याची तत्त्वे आढळतात ?
 - (2) डॉ. आंबेडकरावर प्रभाव टाकणारे **दोन** घटक सांगा.

- (3) डॉ. आंबेडकरांनी बुद्धवादाला दिलेल्या योगदानातील **दोन** मुद्दे नमूद करा.
- (4) जाती व्यवस्थेवरील डॉ. आंबेडकरांचा **दोन** टीका सांगा.
- (5) डॉ. आंबेडकरांचे **दोन** महत्वाचे ग्रंथ सांगा.
- (6) 'संघा'चे महत्त्व सांगा.
- (7) डॉ. आंबेडकरांनी मनूस्मृतीचे दहन का केले ?
- (8) डॉ. आंबेडकरांचे गांधीवादावरील टीकेचे **दोन** मुद्दे सांगा.
- (9) डॉ. आंबेडकरांनी हिंदू धर्मात सूचविलेल्या **दोन** सुधारणा सांगा.
- (10) अस्पृश्यता निर्मूलन चळवळीचे जनक कोण आहेत ?

2. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [8]

- (1) महात्मा फुलेचे अस्पृश्यतेसंबंधी विचार.
- (2) डॉ. आंबेडकरांचे अल्पसंख्यांकाच्या संरक्षणाबाबत विचार.
- (3) डॉ. आंबेडकरांचा मानवी हक्कांसाठी लढा.
- (4) स्त्रीयांच्या दर्जाबाबत डॉ. आंबेडकरांचे विचार.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) सत्यशोधक समाज.
- (2) डॉ. आंबेडकरांचे सामाजिक सुधारणांसंबंधी विचार.
- (3) राजर्षी शाहूंचे अस्पृश्यता निर्मूलनातील योगदान.
- (4) डॉ. आंबेडकरांचे बौद्धवादाचे विश्लेषण.
- (5) डॉ. आंबेडकरांचे हिंदू धर्मासंबंधी विचार.

4. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) डॉ. आंबेडकर-पूर्व अस्पृश्यता निर्मूलन चळवळीच्या कार्याचे मूल्यमापन करा.
- (2) भारतीय जाती व्यवस्थेवरील डॉ. आंबेडकरांच्या भाष्याचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-13

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group II : Optional Paper I

(Indian Administration)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt any *seven* of the following (in **20 words each) : [14]**

- (1) Define Administration.
- (2) What is Socialist ?
- (3) What is Secular State ?
- (4) State the categories of Ministers.
- (5) State the *two* functions of Parliamentary Secretary.
- (6) Who presides over the meetings of Cabinet ?
- (7) What is Republic ?
- (8) What is the membership strength of the Parliament ?
- (9) State any *two* functions of Cabinet Secretariat.
- (10) State the meaning of Democracy.

2. Attempt any *two* of the following (in **50 words each) : [8]**

- (1) Give the objectives of Democratic Socialism.
- (2) State the importance of the Cabinet Secretariat.
- (3) State the importance of Secular State.
- (4) State the control over Administration by the Prime Minister.

P.T.O.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Organisation of Secretariat.
- (2) Discuss the functions of ministry of Home Affairs.
- (3) State the functions of ministry of Railway.
- (4) State the importance of Government of India Act, 1935.
- (5) Discuss the functions of organization and methods division.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Evaluate the powers and functions of the Prime Minister in the context of Indian Administration.
- (2) Give an account of the evolution of Administrative System in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) प्रशासनाची व्याख्या द्या.
- (2) समाजवादी म्हणजे काय ?
- (3) धर्मनिरपेक्ष राज्य म्हणजे काय ?
- (4) मंत्र्याचे प्रकार सांगा.
- (5) संसदीय सचिवाची दोन कार्ये सांगा.
- (6) कॅबिनेटच्या बैठकांचे अध्यक्षपद कोणाकडे असते ?

- (7) गणराज्य म्हणजे काय ?
- (8) संसदेची सदस्य संख्या किती असते ?
- (9) कॅबिनेट सचिवालयाची कोणतेही दोन कार्ये सांगा.
- (10) लोकशाहीचा अर्थ सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) लोकशाही समाजवादाचे ध्येये सांगा.
- (2) मंत्रिमंडळ सचिवाचे महत्त्व सांगा.
- (3) धर्मनिरपेक्ष राज्याचे महत्त्व सांगा.
- (4) पंतप्रधानाचे प्रशासनावरील नियंत्रण सांगा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) सचिवालयाची रचना.
- (2) गृहमंत्रालयाच्या कार्याची चर्चा करा.
- (3) रेलवे मंत्रालयाची कार्ये सांगा.
- (4) 1935 च्या भारत सरकार कायद्याचे महत्त्व सांगा.
- (5) संघटना आणि पद्धती विभागाच्या कार्याची चर्चा करा.

4. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतीय प्रशासनाच्या संदर्भात पंतप्रधानाचे अधिकार आणि कार्याचे मूल्यमापन करा.
- (2) भारतातील प्रशासकीय व्यवस्थेच्या उत्क्रांतीचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-14

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group II : Optional Paper II

(Development Administration in India)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) State the meaning of Development Administration.
- (2) Give the *two* problems of Development Administration.
- (3) Define Development.
- (4) State any *two* features of Development Administration.
- (5) State any *two* functions of National Development Council.
- (6) Give the meaning of Political Development.
- (7) Give the *two* elements of Social Development.
- (8) What is Political Neutrality ?
- (9) Define recruitment.
- (10) Give the types of Bureaucracy.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) State the concept of Development Administration.
- (2) State the goals of Development Administration in India.
- (3) State the functions of Development Policy.
- (4) Explain the Social Development in Development Administration.

P.T.O.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Describe the importance of Development Administration in India.
- (2) Discuss the major difficulty of Development Administration in India.
- (3) Discuss the features of Bureaucracy in India.
- (4) State the importance of Development Policy in India.
- (5) Give the types of training.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the importance and features of Development Administration in India.
- (2) Evaluate Edward Weidener ideas on 'Development Administration'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) विकास प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
- (2) विकास प्रशासनाच्या **दोन** समस्या सांगा.
- (3) विकासाची व्याख्या द्या.
- (4) विकास प्रशासनाचे कोणतेही **दोन** वैशिष्ट्ये सांगा.
- (5) राष्ट्रीय विकास परिषदेची **दोन** कार्ये सांगा.
- (6) राजकीय विकासाचा अर्थ सांगा.

- (7) सामाजिक विकासाचे दोन घटक सांगा.
- (8) राजकीय तटस्थता म्हणजे काय ?
- (9) भरतीची व्याख्या द्या.
- (10) नोकरशाहीचे प्रकार सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) विकास प्रशासनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील विकास प्रशासनाचे ध्येय स्पष्ट करा.
- (3) विकास धोरणाचे कार्ये सांगा.
- (4) विकास प्रशासनातील सामाजिक विकास स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) भारतातील विकास प्रशासनाचे महत्व वर्णन करा.
- (2) भारतातील विकास प्रशासनाचे प्रमुख अडचणींची चर्चा करा.
- (3) भारतातील नोकरशाहीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- (4) भारतातील विकास धोरणाचे महत्व सांगा.
- (5) प्रशिक्षणाचे प्रकार सांगा.

4. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील विकास प्रशासनाचे महत्व व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) 'विकासाचे प्रशासन' यावरील एडवर्ड वाइडनर यांच्या विचाराचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-15

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group II : Optional Paper III

(Personnel and Financial Administration)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt any *seven* of the following (in **20 words each) : [14]**

- (1) Define Personnel Administration.
- (2) Write the *two* principles of Personnel Administration.
- (3) Define Management.
- (4) What is Promotion ?
- (5) State the meaning of spoil system.
- (6) What is Planning ?
- (7) State the meaning of Salary.
- (8) State the meaning of Communication.
- (9) State the meaning of transfer.
- (10) State the *two* benefits of Discipline.

2. Attempt any *two* of the following (in **50 words each) : [8]**

- (1) Importance of Personnel Administration.
- (2) Explain the Dynamics of Personnel Administration.
- (3) State the causes of transfer.
- (4) Morality of Personnel Administration.

P.T.O.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) State the principle of Personnel Administration.
- (2) Distinction between Wage and Salary.
- (3) Media of Communication.
- (4) State the Discipline of Personnel Administration.
- (5) Importance of Bureaucratic System.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the principles of promotion.
- (2) State the functions of Civil Service.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दापर्यंत) : [14]

- (1) सेवक प्रशासनाची व्याख्या द्या.
- (2) सेवक प्रशासनाची **दोन** तत्वे लिहा.
- (3) व्यवस्थापनाची व्याख्या द्या.
- (4) बढती म्हणजे काय ?
- (5) व्हूट पद्धतीचा अर्थ सांगा.
- (6) नियोजन म्हणजे काय ?

- (7) वेतनाचा अर्थ सांगा.
- (8) संसूचनाचा अर्थ सांगा.
- (9) बदलीचा अर्थ सांगा.
- (10) शिस्तीचे दोन फायदे सांगा.

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत) : [8]

- (1) सेवक प्रशासनाचे महत्व.
- (2) सेवक प्रशासनाची गतिकी स्पष्ट करा.
- (3) बदलीची कारणे सांगा.
- (4) सेवक प्रशासनाची नैतिकता.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दापर्यंत) : [18]

- (1) सेवक प्रशासनाची तत्वे सांगा.
- (2) मजुरी व वेतन यातील फरक.
- (3) संदेशवहनाची माध्यमे.
- (4) सेवक प्रशासनाची शिस्त सांगा.
- (5) नोकरशाही व्यवस्थेचे महत्व.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दापर्यंत) : [20]

- (1) बढतीची तत्वे स्पष्ट करा.
- (2) नागरी सेवेची कार्ये सांगा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-16

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Subgroup II : Optional Paper IV

(Women and Development)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* questions (in **20 words each) :** [14]

- (1) State *two* strains of feminist ideologies.
- (2) State *two* thinkers of feminist ideologies.
- (3) Define Reform Movement.
- (4) State the meaning of Gender Politics.
- (5) Mention any *two* names of women's organisations in India.
- (6) State the meaning of 'Women's Liberation'.
- (7) Write traditional concepts of status of women in India.
- (8) State any *two* feminist issues in India.
- (9) State Mahatma Phule's views on women.
- (10) State Dr. Ambedkar's views on women.

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Explain Reform Movement and Women in India.
- (2) Explain Nationalist Movement and Women in India.
- (3) Explain issues in feminist movement.
- (4) Explain caste and women movement.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Explain major schools in the feminist ideology.
- (2) Explain growth of women's organisation in India.
- (3) Explain participation of women in politics.
- (4) Explain the role of religion in women's movement.
- (5) Explain the role of state in women's movement.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss feminism as a social movement.
- (2) Discuss Reform Movement and Women

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दापर्यंत) : [14]

- (1) 'स्त्रीवाद' विचारसरणीतील दोन मुख्य प्रवाह सांगा.
- (2) 'स्त्रीवाद' विचारसरणीचे दोन विचारवंत सांगा.

- (3) 'प्रबोधन चळवळ' व्याख्या सांगा.
- (4) 'लिंगभेदाचे राजकारण' अर्थ सांगा.
- (5) भारतातील **दोन** महिला संघटना यांची नावे सांगा.
- (6) 'स्त्रीमुक्ती' अर्थ सांगा.
- (7) भारतातील स्त्रियांच्या दर्जाविषयी पारंपारीक संकल्पना सांगा.
- (8) भारतीय स्त्रीवादी चळवळीतील **दोन** मुद्दे सांगा.
- (9) महात्मा फुले यांचे स्त्रिविषयक विचार सांगा.
- (10) डॉ. आंबेडकर यांची स्त्रिविषयक विचार सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत) :

[8]

- (1) भारतातील प्रबोधन चळवळ व स्त्रिया स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील राष्ट्रीय चळवळ व स्त्रिया स्पष्ट करा.
- (3) भारतीय स्त्रिवादी चळवळीतील मुद्दे स्पष्ट करा.
- (4) जात व स्त्रिवादी चळवळ स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दापर्यंत) :

[18]

- (1) स्त्रिवादी चळवळीतील मुख्य विचार प्रवाह स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील 'स्त्रि संघटना' यांची वाढ स्पष्ट करा.
- (3) महिलांचा राजकारणातील सहभाग स्पष्ट करा.

(4) स्त्रियांच्या चळवळीतील धर्माची भूमीका स्पष्ट करा.

(5) राज्याची स्त्रिवादी चळवळीतील भूमीका स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दापर्यंत) :

[20]

(1) स्त्रिवादी चळवळ ही एक सामाजिक चळवळ आहे. चर्चा करा.

(2) 'प्रबोधन चळवळ व स्त्रिया' चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-17

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Subgroup II : Optional Paper V

(Rural Development Administration in Maharashtra)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20 words each) :** [14]

- (1) What is Rural Development Administration ?
- (2) State the meaning of Village Council.
- (3) Give any *two* committees of Rural Development.
- (4) State the *two* functions of Rural Development.
- (5) State any *two* approaches of Rural Development.
- (6) State any *two* agencies created for Rural Development.
- (7) State the meaning of Voluntary Organisation.
- (8) Define Cooperation.
- (9) When did Panchayat Raj come into existence in Maharashtra ?
- (10) State the meaning of Health.

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) State the approaches of Rural Development Administration.
- (2) State the importance of Corporation.
- (3) Role of Bureaucracy in Rural Development Administration.
- (4) State the functions of Block Development Office.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) State the concept of Rural Development Administration.
- (2) State agencies for Rural Development.
- (3) Role of state in Development Administration.
- (4) Role of Rural Development Administration.
- (5) State Development Council.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the role and functions of the Voluntary Agencies in Rural Development Administration.
- (2) Explain the significance of Rural Development in Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दापर्यंत) : [14]

- (1) ग्रामविकास प्रशासन म्हणजे काय ?
- (2) ग्रामसभेचा अर्थ सांगा.
- (3) ग्रामीण विकासाच्या कोणत्याही दोन समित्या सांगा.
- (4) ग्रामविकासाची दोन कार्ये सांगा.
- (5) ग्रामीण विकासाचे दोन दृष्टिकोन सांगा.
- (6) ग्राम विकासाकरिता निर्माण केलेल्या दोन संस्थांची नावे सांगा.
- (7) स्वयंसेवी संस्थेचा अर्थ सांगा.
- (8) सहकाराची व्याख्या द्या.
- (9) महाराष्ट्रात पंचायत राज केव्हा प्रत्यक्षात आले ?
- (10) आरोग्याचा अर्थ सांगा.

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत) : [8]

- (1) ग्रामीण विकास प्रशासनाचे दृष्टिकोन सांगा.
- (2) निगमाचे महत्त्व सांगा.
- (3) ग्रामीण विकास प्रशासनातील नोकरशाहीची भूमिका.
- (4) गटविकास अधिकाऱ्याची कामे सांगा.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दापर्यंत) : [18]

- (1) ग्रामीण विकास प्रशासनाची संकल्पना सांगा.
- (2) राज्यस्तरावरील ग्रामीण विकासाची अधिकरणे.
- (3) विकास प्रशासनात राज्याची भूमिका.
- (4) ग्रामीण विकास प्रशासनाची भूमिका.
- (5) राज्यविकास मंडळे.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दापर्यंत) : [20]

- (1) ग्रामीण विकास प्रशासनातील स्वयंसेवी अधिकरणाची भूमिका आणि कार्य स्पष्ट करा.
- (2) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-18

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Subgroup II : Optional Paper VI

(Local Self-Government)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]
- (1) State the meaning of Local Government.
 - (2) State the importance of Local Self-Government.
 - (3) Give the *two* features of Local Self-Government.
 - (4) Write the *two* demerits of Local Self-Government.
 - (5) Who was the pioneer of Local Self-Government System ?
 - (6) State the *two* functions of Local Government in England.
 - (7) State the sources of revenue of Local Government.
 - (8) State any *four* functions of Gram Vikas Department.
 - (9) State any *two* objectives of Gram Vikas Department.
 - (10) What is Local Self-Government ?

P.T.C.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Explain the nature of Local Self-Government.
- (2) State the importance of Gram Vikas Department.
- (3) State the nature of Local Government System in America.
- (4) Discuss the role of Local Government.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Explain the importance of Local Government.
- (2) State the functions of Local Government.
- (3) Discuss the types of Local Government System in America.
- (4) Give the sources of revenue of Local Government in India.
- (5) State the organization Local Government System in England.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the nature and scope of Local Government in modern state.
- (2) Discuss the composition, powers and functions of Local Government System in France.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दापर्यंत) : [14]
- (1) स्थानिक शासनाचा अर्थ सांगा.
 - (2) स्थानिक स्व-शासनाचे महत्त्व सांगा.
 - (3) स्थानिक स्वशासनाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
 - (4) स्थानिक स्वशासनाचे दोन दोष सांगा.
 - (5) स्थानिक स्वशासन व्यवस्थेचे जनक कोण होते ?
 - (6) इंग्लंडमधील स्थानिक शासनाची कोणतेही दोन कार्ये सांगा.
 - (7) स्थानिक शासनाच्या उत्पन्नाची साधने सांगा.
 - (8) ग्रामविकास विभागाची चार कामे सांगा.
 - (9) ग्रामविकास विभागाचे दोन उद्दिष्ट्ये सांगा.
 - (10) स्थानिक स्वशासन म्हणजे काय ?
2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत) : [8]
- (1) स्थानिक स्वशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (2) ग्रामविकास विभागाचे महत्त्व सांगा.

- (3) अमेरिकेतील स्थानिक शासन व्यवस्थेचे स्वरूप सांगा.
- (4) स्थानिक शासनाच्या भूमिकेची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दापर्यंत) : [18]

- (1) स्थानिक शासनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (2) स्थानिक शासनाची कार्ये सांगा.
- (3) अमेरिकेतील स्थानिक शासन व्यवस्थेच्या प्रकाराची चर्चा करा.
- (4) भारतातील स्थानिक शासनाच्या उत्पन्नाची साधने सांगा.
- (5) इंग्लंडमधील स्थानिक शासन व्यवस्थेची रचना सांगा.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दापर्यंत) : [20]

- (1) आधुनिक राज्यातील स्थानिक शासनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) फ्रान्समधील स्थानिक शासन व्यवस्थेची रचना, अधिकार व कामे यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-19

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Subgroup II : Optional Paper VII

(Advanced Administrative Theory)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20 words each) :** [14]

- (1) What is Administration ?
- (2) Who was the pioneer of Scientific Management ?
- (3) State the bases of Management.
- (4) Who originated the term 'Bureaucracy' ?
- (5) Name the writing of Frederick.
- (6) State the meaning of Human Relation School.
- (7) Define Decision-making.
- (8) What is informal organization according to Chester Barnard ?
- (9) Who is the author of the book entitled 'Administrative Behaviour' ?
- (10) What is decision-making according to Herbert Simon ?

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) State Henri Fayol's thoughts on Scientific Management.
- (2) State the Human Relation Approach.
- (3) State the importance of Span of Control.
- (4) Explain Frederick Taylor's thoughts on Management.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Explain Luther Gulick's approaches on POSDCORB.
- (2) Explain the Herbert Simon's decision-making approach.
- (3) Explain the Bureaucratic system approach.
- (4) Explain Mary Parker Follet's views on Leadership.
- (5) Discuss the Elton Mayo's contribution to the development of administrative thought.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain Mary Parker Follet's views on Scientific Management.
- (2) Critically examine Weber's concept of Bureaucracy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येक 20 शब्दात) : [14]

- (1) प्रशासन म्हणजे काय ?
- (2) शास्त्रीय व्यवस्थापनाचा जनक कोण होता ?
- (3) व्यवस्थापनेचे घटक सांगा.
- (4) 'नोकरशाही' या संकल्पनेचा उद्गाता कोण ?
- (5) फ्रेडरिक यांच्या ग्रंथाची नावे सांगा.
- (6) 'व्यक्ती संबंधशाला' याचा अर्थ सांगा.
- (7) निर्णय प्रक्रियेची व्याख्या द्या.
- (8) चेस्टर बर्नार्डच्या मते अनौपचारिक संघटन म्हणजे काय ?
- (9) 'प्रशासकीय वर्तन' या ग्रंथाचा लेखक कोण आहे ?
- (10) हर्बर्ट सायमनच्या मते 'निर्णय प्रक्रिया' म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येक 50 शब्दापर्यंत) : [8]

- (1) शास्त्रीय व्यवस्थापनासंबंधी हेन्री फेयॉलचे विचार सांगा.

- (2) मानवी संबंध दृष्टिकोन सांगा.
- (3) नियंत्रण कक्षाचे महत्व सांगा.
- (4) फ्रेडरिक टेलरच्या व्यवस्थापनविषयक विचार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दापर्यंत) : [18]

- (1) ल्यूथर ग्युलीकचे पोस्टडॉक्टोरी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (2) हर्बर्ट सायमन यांचा निर्णय प्रक्रिया दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (3) नोकरशाही पद्धती दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (4) मेरी पार्कर फॉलेटचे नेतृत्वविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (5) 'विकास प्रशासन' विचारसंबंधी एल्टन मेयो यांच्या योगदानाची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दापर्यंत) : [20]

- (1) शास्त्रीय व्यवस्थापन विषयी मेरी पार्कर फॉलेट यांची मते स्पष्ट करा.
- (2) वेबरने स्पष्ट केलेल्या नोकरशाही संकल्पनेचे टीकात्मक परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-20

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group III : Optional Paper I

International Organisation

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* questions (in **20** words each) : [14]

- (1) State the meaning of Diplomacy.
- (2) Name the members of Concert of Europe.
- (3) When did U.N. come in existence ?
- (4) State the Political and Legal organisations in League of Nations ?
- (5) State the structure of General Assembly.
- (6) State *two* causes of the failure of League of Nations.
- (7) State the nature of Human Rights.
- (8) Name the permanent members of Security Council.
- (9) What are the objectives of UNESCO ?
- (10) What is VETO Power ?

P.T.O.

2. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [8]

- (1) The structure of ECOSOC.
- (2) Objectives of Trusteeship Council.
- (3) The structure of Security Council.
- (4) Locarno Treaty, 1925.

3. Answer any *three* questions (in **150** words each) : [18]

- (1) Account for the failure of the League of Nations.
- (2) State the composition and functions of UNESCO.
- (3) Trace the role of U.N. in maintaining Disarmament.
- (4) Explain the Decolonisation movement in the supervision of U.N.
- (5) State the importance of VETO Power.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Trace the history of International Organisation from Vienna Congress to U.N.
- (2) Examine the role of U.N. to maintain peace in International Politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही सात प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 20 शब्दात) :

[14]

- (1) राजनयाचा अर्थ सांगा.
- (2) संयुक्त युरोप संघटनेतील सदस्यांची नावे सांगा.
- (3) युनोची स्थापना केव्हा झाली ?
- (4) राष्ट्रसंघामधील राजकीय आणि वैधानिक (Legal) संघटना सांगा.
- (5) आमसभेची रचना सांगा.
- (6) राष्ट्रसंघाच्या अपयशाची दोन कारणे सांगा.
- (7) मानवी हक्काचे स्वरूप सांगा.
- (8) सुरक्षा समिती मधील कायम सदस्यांची नावे सांगा.
- (9) युनेस्कोची उद्दिष्टे कोणती ?
- (10) नकाराधिकार म्हणजे काय ?

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 50 शब्दात) :

[8]

- (1) आर्थिक व सामाजिक समितीची रचना.
- (2) विश्वस्त परिषदेची उद्दिष्टे.
- (3) सुरक्षा समितीची रचना.
- (4) लोकानो करार—1925.

3. कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) राष्ट्रसंघाच्या अपयशाची कारणे सांगा.
- (2) युनेस्को संघटनेची रचना आणि कामे सांगा.
- (3) निःशस्त्रीकरण प्रक्रियेसंबंधी युनोच्या भूमिकेचा आढावा घ्या.
- (4) युनोच्या पर्यवेक्षणातील निर्वसाहतीकरण चळवळीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (5) नकाराधिकाराचे महत्त्व विशद करा.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दात) : [20]

- (1) व्हिएन्ना काँग्रेस ते युनो या आंतरराष्ट्रीय संघटनांचा ऐतिहासिक आढावा घ्या.
- (2) आंतरराष्ट्रीय राजकारणात शांतता प्रस्थापनेच्या प्रक्रियेत युनोच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-201

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-C4 : Compulsory Paper

(Public Policy)

(JUNE 20008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

- (1) What is Public Policy ? Discuss its nature, scope and significance.
- (2) Critically examine the role of NGO's and Media in the process of Policy Making.

2. Answer any *one* of the following questions (in **500** words) : [20]

- (1) Evaluate the changing nature of the National Agricultural Policy in India.
- (2) Discuss the challenges before the policy makers in the age of globalisation and liberalisation.

P.T.O.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

- (1) The *three* models of Policy Analysis
- (2) Role of legislature in Policy-making
- (3) SEZ.
- (4) Public policy regarding empowerment of rural women.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Importance of Policy Sciences.
- (2) Public Policy with regard to Information Technology.
- (3) Public Policy with regard to Primary Education.
- (4) Impact of 73rd, 74th Amendment.
- (5) Shrinking Public Sector.
- (6) Right to Information.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **500** शब्दात) : [20]

- (1) सार्वजनिक धोरण म्हणजे काय ? त्यांचे स्वरूप, व्याप्ती आणि महत्व यांची चर्चा करा.
- (2) धोरण निश्चिती प्रक्रियेतील स्वयंसेवी संघटना आणि प्रसार माध्यमे यांच्या भूमिकेचे टीकात्मक परिक्षण करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **500** शब्दात) : [20]

- (1) भारताच्या राष्ट्रीय कृषी धोरणाच्या बदलत्या स्वरूपाचे मूल्यमापन करा.
- (2) जागतिकीकरण व उदारीकरणाच्या युगातील कर्त्येचा पुढील आव्हानांची चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **250** शब्दात) : [20]

- (1) धोरण विश्लेषणाची **तीन** प्रारूपे
- (2) धोरण निश्चितीतील कायदेमंडळाची भूमिका
- (3) सेझ
- (4) ग्रामीण महिलांच्या सबलिकरणाशी संबंधीत सार्वजनिक धोरण

4. कोणत्याही **चार**वर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी **100** शब्दात) : [20]

- (1) धोरणशास्त्राचे महत्व
- (2) माहिती तंत्रज्ञानाशी संबंधीत सार्वजनिक धोरण
- (3) प्राथमिक शिक्षणाशी संबंधीत सार्वजनिक धोरण
- (4) 73व्या व 74व्या घटना दुरुस्तीचा परिणाम
- (5) सार्वजनिक क्षेत्राचा संकोच
- (6) माहितीचा अधिकार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-202

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-C5 : Compulsory Paper

(Theory of International Politics)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) What is Balance of Power ? Discuss the characteristics and techniques of Balance of Power.

Or

(2) Examine in detail the theory of Liberalism and Neo-liberalism in international politics.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Examine critically the macrocosmic theory of Conflict.

Or

(2) Evaluate the difference between Morgenthau's theory of Political Realism and Neo-realism.

P.T.O.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

- (1) New security challenges.
- (2) Threats to sovereignty from non-state actors.
- (3) Issue of deterrence.
- (4) One geo-political theory of international politics.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) International political economy
- (2) Microcosmic theory of conflict
- (3) Ecology and international politics
- (4) Neo-realism
- (5) Gender and international politics
- (6) Relevance of Balance of Power.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दांत) : [20]

- (1) सत्तासंतुलन म्हणजे काय ? सत्तासंकलनाच्या वैशिष्ट्यांची व तंत्रांची चर्चा करा.

किंवा

- (2) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील उदारमतवादी व नवउदारमतवादी सिद्धांताचे मुख्यमापन सविस्तर करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(1) संघर्षाच्या साकलिक '(मॅक्रोकॉस्मीक)' सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.

किंवा

(2) मॉर्गेन्थॉचा राजकीय वास्तववादी सिद्धांत व नववास्तववादी सिद्धांता मधील फरकाचे मुल्यमापन करा.

3. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

(1) सुरक्षिततेला नवीन आव्हाने

(2) बिगर राजकीय घटकांकडून सार्वभौमत्वाला आव्हान

(3) प्रतिरोधाचा मुद्दा

(4) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील एक भू-राजकीय सिद्धांत.

4. कोणत्याही **चार**वर टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

(1) आंतरराष्ट्रीय राजकीय अर्थकारण

(2) संघर्षाचा सौक्ष्मिक '(मायक्रोकॉस्मिक)' सिद्धांत

(3) परिस्थितीशास्त्र व आंतरराष्ट्रीय राजकारण

(4) नववास्तववाद

(5) लिंगभेद व आंतरराष्ट्रीय राजकारण

(6) सत्तासंतुलनाची उपयुक्तता.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-203

M.A. (Second Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper (Po-C6) (Compulsory)

(Comparative Politics)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Explain the 'System Theory' for the study of comparative politics.

(2) What is constitutionalism ? Discuss the challenges to constitutionalism

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) What is 'Federalism' ? Which are the essential conditions for the success of the 'Federal System' ?

(2) Discuss the nature of 'Interest Group' and their role in the democratic political system.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

(1) Developmental approach to the study of comparative politics.

P.T.O.

- (2) Discuss the recent trends in 'Federalism'.
- (3) Discuss the functions of the 'Executive'.
- (4) Role of military and police in democratic system.

4. Write short notes on any *four* (100 words each) : [20]

- (1) Nature of constitutions
- (2) Classification of constitutions
- (3) Judicial Review
- (4) Functions of Bureaucracy
- (5) Two-party system
- (6) Role of political parties in communist system.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) तुलनात्मक राज्यशास्त्राच्या अध्ययनातील 'व्यवस्था सिद्धांत' स्पष्ट करा.
- (2) घटनावाद म्हणजे काय ? घटनावादापुढील आव्हानांची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) संघराज्यवाद म्हणजे काय ? संघराज्यपद्धतीच्या यशस्वीतेसाठी कोणत्या अटी आवश्यक आहेत ?
- (2) हितसंबंधी गटांचे स्वरूप आणि 'लोकशाही राजकीय व्यवस्थांमधील त्यांची भूमिका यावर चर्चा करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) तुलनात्मक राजकारणाचा 'विकास दृष्टीकोन'
- (2) संघराज्यवादातील 'आधुनिक प्रवाहां'ची चर्चा करा.
- (3) कार्यकारी मंडळाच्या कार्याची चर्चा करा.
- (4) लोकशाही व्यवस्थेतील 'लष्कर व पोलिसांची' भूमिका.

4. कोणत्याही चारवर टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) राज्यघटनेचे स्वरूप
- (2) राज्यघटनांचे वर्गिकरण
- (3) न्यायालयीन पुनर्विलोकन
- (4) नौकरशाहीची कार्ये
- (5) द्विपक्ष पद्धती
- (6) साम्यवादी व्यवस्थेतील राजकीय पक्षांची भूमिका.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-204

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-06 : Optional Paper

(Political Thought in Maharashtra)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Write an essay on Mahatma Phule's contribution to 'Social Movement'.

(2) Discuss Lokmanya Tilak's 'Social and Political Ideas'.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) [20]

(1) Write an essay on V.R. Shinde's contribution to political thought in Maharashtra.

(2) Comment on Acharya Javdekar's theory of 'Satyagrahi Samajvad'.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

(1) Discuss Lokmanya Tilak's views on 'Cultural Nationalism'

P.T.O.

- (2) Write a note on V.D. Savarkar's views on Hindu Nationalism'
- (3) Explain V.D. Savarkar's thoughts on 'Social Reforms'
- (4) Discuss V.R. Shinde's views on Untouchability.

4. Write short notes on any *four* (in 100 words each) : [20]

- (1) Mahatma Phule's views on 'Power'
- (2) Mahatma Phule's critique of 'Brahminism'
- (3) V.D. Savarkar's views on 'Hindutva'
- (4) V.D. Savarkar and 'Militarization'
- (5) Acharya Javdekar's interpretation of 'Indian National Movement'
- (6) Acharya Javdekar's views on 'Democratic Socialism'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) महात्मा फुले यांचे 'सामाजिक चळवळीतील योगदान या विषयावर निबंध लिहा.
- (2) ले. टिळकांच्या 'सामाजिक आणि राजकीय' विचारांची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) 'महाराष्ट्रातील राजकीय विचाराला वि. रा. शिंदे यांचे योगदान या विषयावर निबंध लिहा.
- (2) आचार्य जावडेकर यांच्या 'सत्याग्रही समाजवाद' सिद्धांतावर भाष्य करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) लो. टिळकांच्या 'सांस्कृतिक राष्ट्रवाद' विषयक विचारावर चर्चा करा.
- (2) वि. दा. सावरकरांच्या 'हिन्दु राष्ट्रवाद' विषयक विचारावर टिपण लिहा.
- (3) वि. दा. सावरकरांचा 'सामाजिक सुधारणा' विषयक विचार स्पष्ट करा.
- (4) वि. रा. शिंदे यांच्या 'अस्पृश्यता' विषयक विचारांवर चर्चा करा.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) महात्मा फुले यांचे 'सत्ता' विषयक विचार
- (2) महात्मा फुलेंची 'ब्राह्मण्यवादावरील' टीका
- (3) वि. दा. सावरकरांचे 'हिंदूत्व' विषयक विचार.
- (4) वि. दा. सावरकर आणि लष्करीकरण.
- (5) आचार्य जावडेकरांचा 'भारतीय राष्ट्रीय चळवळी संबंधीचा' अन्वयार्थ.
- (6) आचार्य जावडेकरांचे 'लोकशाही समाजवाद' विषयक विचार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-205

M.A. (Second Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper (Po-07) (Optional)

(Contemporary Political Ideologies)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Discuss meaning and types of feminism..

(2) Discuss meaning and forms of Environmentalism.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) [20]

(1) Discuss origin and nature of Liberalism.

(2) Discuss theory of Neo-Marxism.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

(1) Explain critique of 'End of Ideology' debate by C. Wright Mill.

(2) Explain theory of Alienation and culture by Neo-Marxist.

P.T.O.

- (3) Explain Neo-Liberal Thought by Robert, Nozick.
- (4) Explain 'Mainstream Green's' form of Environmentalism.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Marxist feminism
- (2) Form of Environmentalism : Environment protection
- (3) Origin of liberalism
- (4) Humanistic interpretation of Marx
- (5) Daniel Bell contribution to 'End of Ideology' debate
- (6) Women's liberation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) स्त्रीवाद अर्थ सांगून प्रकारांची चर्चा करा.
- (2) पर्यावरणवादाचा अर्थ सांगून त्याची रूपे चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) उदारमतवादाचा उगम व स्वरूप चर्चा करा.
- (2) नव-मार्क्सवाद सिद्धांत चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) 'विचारप्रणालीचा 'अंत' या वादाचे सी. राईट मिल यांनी केलेली टिका स्पष्ट करा.
- (2) 'उदासिनता' व 'संस्कृती' या बद्दलचा 'नव-माक्सवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (3) रॉबर्ट नोझक यांचा नव-उदारमतवादी विचार स्पष्ट करा.
- (4) पर्यावरणवादातील 'मुख्य प्रवाही ग्रीनस' हे रूप स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) माक्सवादी स्त्रीवाद
- (2) पर्यावरणवादाचे रूप—पर्यावरणाचे संरक्षण
- (3) उदारमतवादाचा उगम
- (4) माक्सचा मानवतावादी अर्थ
- (5) 'विचारप्रणालीचा अंत' वादविवादाचा डैनियल बेल यांचे योगदान
- (6) स्त्री मुक्ती.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-206

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper (Po-08) (Optional)

(State and Local Administration)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words each) : [20]

- (1) Explain the functions of State Secretariat.
- (2) Examine the Legislative and Executive control over the Local Government.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words each) : [20]

- (1) Explain the development and welfare responsibilities of State Government.
- (2) Explain the structure, role and functions of Municipalities.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]

- (1) Explain the relationship between Chief Minister and Council of Ministers.
- (2) Write an essay on constitutional provisions about Local Government before 1992.

P.T.O.

- (3) Explain the functions of Lokayukt.
- (4) Impact of 73rd and 74th Amendments on Panchayat Raj System.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Governor
- (2) Municipal Corporation
- (3) Cantonment Board
- (4) Right to Information
- (5) Directorates
- (6) Lokpal.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **500** शब्दात) : [20]

- (1) राज्य सचिवालयाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (2) स्थानिक शासनावरील कायदेमंडळ व कार्यकारी मंडळाच्या नियंत्रणाचे मूल्यमापन करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **500** शब्दात) : [20]

- (1) राज्यसरकारची विकास व कल्याणाची जबाबदारी स्पष्ट करा.
- (2) नगरपरिषदेची रचना, भूमिका व कार्ये स्पष्ट करा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) मुख्यमंत्री आणि मंत्रीमंडळ यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- (2) 1992 पूर्वीच्या स्थानिक शासनासंबंधीच्या घटनात्मक तरतुदीवर निबंध लिहा.
- (3) लोकायुक्ताची कार्ये स्पष्ट करा
- (4) पंचायत राज्य व्यवस्थेवरील 73 व 74व्या घटनादुरुस्तीचा परिणाम.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) राज्यपाल
- (2) महानगरपालिका
- (3) छावणी बोर्ड
- (4) माहितीचा अधिकार
- (5) संचलनालय
- (6) लोकपाल.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-207

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-09 Optional Paper

(Current Trends in Development Administration)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in 500 words) : [20]

(1) Critically examine the role of Development Administration in the age of globalisation.

Or

(2) Discuss the international aspect of development.

2. Answer any *one* of the following (in 500 words) : [20]

(1) Evaluate the role of non-official agencies and voluntary organisations in the process of Development Administration.

Or

(2) Write an essay on the debate about Development Administration in India.

3. Answer any *two* of the following (in 250 words each) : [20]

(1) India's agricultural strategy during the Nehru era.

P.T.O.

- (2) Role of directive principles of state policy in Development Administration.
- (3) Tribal Development.
- (4) Disinvestment and restructuring of Public Sector Units.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Importance of Development Administration
- (2) Industrial policy resolutions
- (3) Community development programme
- (4) Planning Commission
- (5) 73rd Amendment
- (6) Sustainable Development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) जागतिकीकरणाच्या काळात विकास प्रशासनाच्या भूमिकेचे टीकात्मक परीक्षण करा.

किंवा

- (2) विकासाच्या आंतरराष्ट्रीय दृष्टिकोनाची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) विकास प्रशासनाच्या प्रक्रियेत बिगर-सरकारी वाहक आणि स्वयंसेवी संघटनांच्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

किंवा

- (2) भारतातील विकास प्रशासनाच्या वादावर निबंध लिहा.

3. पुढीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) पं. नेहरूंच्या कालखंडातील भारताचे कृषि धोरण.
(2) विकास प्रशासनात मार्गदर्शक तत्वांची भूमिका
(3) आदिवासी विकास
(4) निरगुंतवणीकरण व सार्वजनिक क्षेत्राची पुनर्बांधणी

4. कोणत्याही **चार**वर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) विकास प्रशासनाचे महत्त्व
(2) औद्योगिक धोरण विषयी ठराव
(3) सामूहिक विकास कार्यक्रम
(4) नियोजन आयोग
(5) 73वी घटना दुरुस्ती
(6) शाश्वत विकास.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-208

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Po-010 : Optional Paper

(India in World Politics)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Examine the history of Indo-Pakistan relations from 1971 to the present day.

Or

(2) Analyse the major developments in Indo-US relations after 1990.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(1) Critically evaluate the impact of globalisation on India's foreign policy.

Or

(2) Briefly discuss India's Nuclear Policy.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

(1) Importance of Diego Garcia in the context of India's foreign policy.

P.T.O.

- (2) Terrorism in India
- (3) Note on Indo-UK relations
- (4) Success and failure of SAARC.

4. Write short notes on any *four* (in 100 words each) : [20]

- (1) Importance of ASEAN
- (2) POTA
- (3) Role of Russia on Kashmir issue
- (4) Anti-Terrorist measures by India.
- (5) Indian Ocean as a zone of peace.
- (6) Organisation of SAARC.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारत-पाक संबंधाचा 1971 पासून ऐतिहासिक आढावा घ्या.

किंवा

- (2) 1990 नंतर भारत व अमेरिका संबंधातील महत्वाच्या घडामोडींचे परीक्षण करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारताच्या परराष्ट्रधोरणावर जागतिकीकरणाच्या परिणामाचे टिकात्मक परीक्षण करा.

किंवा

- (2) भारताच्या आण्विक धोरणाची थोडक्यात चर्चा करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) :

[20]

- (1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाच्या संदर्भात 'दिएगो गार्सिया' चे महत्त्व.
- (2) भारतातील दहशतवाद.
- (3) भारत-ब्रिटन संबंधावर टीप लिहा.
- (4) 'सार्क' चे यश-अपयश.

4. कोणत्याही चारवर टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) :

[20]

- (1) 'आसियान' चे महत्त्व
- (2) 'पोटा'
- (3) काश्मिर प्रश्ना संदर्भात रशियाची भूमिका
- (4) दहशतवादा विरुद्धच्या भारताच्या उपाय योजना
- (5) हिंद महासागर--एक शांततेचे क्षेत्र
- (6) 'सार्क'ची रचना.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-21

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

(Sub-Group III) : Optional Paper II

(Foreign Policy of China and Pakistan)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* questions (in **20 words each) :** [14]

- (1) When was the Sino-Soviet 'Treaty of friendship' signed ?
- (2) Why did China attack on India in 1962 ?
- (3) Which was the buffer state between China and India ?
- (4) When did socialistic system adopt in China ?
- (5) Define the term 'Cultural Revolution'.
- (6) Give *two* reasons for Sino-Russia rapprochement.
- (7) When did China explore Atomic Test ?
- (8) State *two* Geopolitical factors influencing China's Foreign Policy.
- (9) Write *two* causes of the conflict between China and India.
- (10) What was the motive behind China's assistance to Nepal ?

P.T.O.

2. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [8]

- (1) Role of socio-cultural factors in Chinas Foreign Policy.
- (2) Tibet Issue.
- (3) National Interest and Foreign Policy of China.
- (4) Sino-US. Relation.

3. Answer any *three* questions (in **150** words each) : [18]

- (1) Explain the role of China in South-East Asia.
- (2) Trace the role of China-Russia relation.
- (3) Impact of globalization on foreign policy of China.
- (4) Explain the objectives of foreign policy of China.
- (5) China's attitude towards Nuclear Policy.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) State the importance of National Interest in the formation of Foreign Policy of China.
- (2) Critically examine Sino-U.S. relations after Ping-Pong Diplomacy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दांत) :

[14]

- (1) चीन-सोव्हिएट रशिया मैत्री करार केव्हा करण्यात आला ?
- (2) चीनने सन 1962 मध्ये भारतावर आक्रमण का केले ?
- (3) चीन आणि भारतामधील 'आघात राष्ट्र' कोणते ?
- (4) चीन मध्ये साम्यवादी व्यवस्था केव्हा स्विकारण्यात आली ?
- (5) सांस्कृतिक क्रांतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (6) चीन-रशिया संघर्षाची दोन कारणे सांगा.
- (7) चीनने आण्वीक चाचणी केव्हा केली ?
- (8) चीनच्या विदेश धोरणावर प्रभाव करणारे दोन भौगोलिक घटक सांगा.
- (9) चीन-भारत संघर्षाची दोन कारणे सांगा.
- (10) नेपाळला मदत करण्यामागे चीनचा कोणता हेतू होता ?

2. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) :

[8]

- (1) चीनच्या विदेश धोरणातील सामाजिक व सांस्कृतिक घटकांची भूमिका.
- (2) तिबेटचा प्रश्न.
- (3) चीनचे राष्ट्रीय हित आणि विदेश धोरण.
- (4) चीन-अमेरिका संबंध.

3. कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दांत) :

[18]

- (1) दक्षिण-पूर्व आशियातील चीनची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) चीन-रशिया संबंधाच्या भूमिकेचा आढावा घ्या.
- (3) चीनच्या विदेश धोरणावरील जागतिकीकरणाचा प्रभाव.
- (4) चीनच्या विदेश धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- (5) आण्वीक धोरणासंबंधी चीनचा दृष्टिकोन.

4. कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) :

[20]

- (1) चीनच्या विदेश धोरण निर्धारणातील राष्ट्रीय हितसंबंधाचे महत्त्व सांगा.
- (2) पिंग-पॉंग राजनयानंतरच्या चीन-अमेरिका संबंधाचे टीकात्मक परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-22

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group III : Paper III (Optional)

(Foreign Policy of the U.S.A.)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any seven questions (in 20 words each) : [14]

- (1) Define 'Dollar Diplomacy'.
- (2) What is 'New Cold War' ?
- (3) What is a 'Unipolar World' ?
- (4) State the nature of Human Rights.
- (5) What is New Imperialism ?
- (6) State the main objectives of 'Marshall Plan'.
- (7) State the importance of 'Indo-US Civil Nuclear Pact-123'.
- (8) Who put forward the theory of 'Containment'.
- (9) Define the term 'Star War'.
- (10) Write the members of 'CENTO'.

P.T.O.

2. Answer any *two* questions (in 50 words each) : [8]
- (1) Objectives of Foreign Policy of U.S.A.
 - (2) Role of Interest Groups.
 - (3) Cold War.
 - (4) Cuban Crises.
3. Answer any *three* questions (in 150 words each) : [18]
- (1) Domestic factors influencing U.S. Foreign Policy.
 - (2) Importance of Public Opinion.
 - (3) The policy of U.S. in 'New Cold War'.
 - (4) Role of NATO.
 - (5) U.S. and Third World.
4. Answer any *one* question (in 500 words) : [20]
- (1) Explain the main features of the Foreign Policy of U.S.A.
 - (2) Critically examine the Foreign Economic Policy of the U.S.A.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही सात प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 20 शब्दांत) : [14]
- (1) 'डॉलर राजनयाची' व्याख्या द्या.
 - (2) 'नव शीत युद्ध' म्हणजे काय ?

- (3) 'एक धृवीय जग' म्हणजे काय ?
- (4) मानवी हक्कांचे स्वरूप सांगा.
- (5) नवसाम्राज्यवाद म्हणजे काय ?
- (6) मार्शल योजनेची प्रमुख उद्दिष्ट्ये सांगा.
- (7) 'भारत-अमेरिका नागरी आण्वीक करार-123' चे महत्व सांगा.
- (8) 'प्रतिरोधाचा सिद्धान्त कोणी मांडला ?
- (9) 'स्टार वॉर' (तारका युद्ध) संकल्पनेची व्याख्या द्या.
- (10) 'सेंटो' करारातील सदस्यांची नावे लिहा.

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) : [8]

- (1) अमेरिकेच्या विदेश धोरणाची उद्दिष्ट्ये.
- (2) हितसंबंधी गटांची भूमिका.
- (3) शीत युद्ध.
- (4) क्यूबन संघर्ष.

3. कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 150 शब्दांत) : [18]

- (1) अमेरिकेच्या विदेश धोरणावर प्रभाव करणारे अंतर्गत घटक.
- (2) लोकमताचे महत्व.
- (3) नवशीत युद्धासंबंधी अमेरिकेचे धोरण.
- (4) नाटोची भूमिका.
- (5) अमेरिका आणि तिसरे जग.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) अमेरिकेच्या विदेश धोरणाची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) अमेरिकेच्या आर्थिक विदेश धोरणाचे टिकात्मक परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-23

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group III : Optional Paper IV

(India's Foreign Policy)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *seven* questions (in **20 words each) :** [14]

- (1) State the meaning of Foreign Policy.
- (2) State the objectives of India's Foreign Policy.
- (3) Define National Interest.
- (4) Who is the pioneer of India's Foreign Policy ?
- (5) State the concept 'Non-Alignment'.
- (6) Name the exponent of Geo-Politics.
- (7) Define Ideology.
- (8) State the basis of Non-alignment.
- (9) Define Cold War.
- (10) Define Responsible Nuclear State.

2. Answer any *two* questions (in **50 words each) :** [8]

- (1) 'Operation Shakti'.
- (2) Provision of NPT.
- (3) Natural Resources of Foreign Policy.
- (4) Peaceful Co-existence.

P.T.O.

3. Answer any *three* questions (in **150** words each) : [18]

- (1) Importance of Geo-Political determinants.
- (2) National Interest and Security.
- (3) Objectives of India's Foreign Policy.
- (4) India's Nuclear Test, 1947.
- (5) Non-alignment Movement in Africa.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the role of Non-alignment movement in India's Foreign Policy.
- (2) Write an essay on India's Nuclear Policy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही **सात** प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) परराष्ट्र धोरण म्हणजे काय ?
- (2) भारताच्या विदेश धोरणाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- (3) राष्ट्रहिताची व्याख्या करा.
- (4) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे निर्माते कोण ?
- (5) अलिप्ततावादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (6) भू-राजकारणाच्या उद्गात्याचे नाव सांगा.
- (7) विचारप्रणालीची व्याख्या द्या.
- (8) अलिप्ततावादाचे आधार सांगा.
- (9) शीत युद्धाची व्याख्या द्या.
- (10) जबाबदार आण्वीक राज्याची व्याख्या द्या.

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 50 शब्दात) :

[8]

- (1) 'ऑपरेशन शक्ती'.
- (2) एन. पी. टी. च्या तरतूदी.
- (3) विदेश धोरणाचे नैसर्गिक घटक.
- (4) शांततापूर्ण सह-जीवन.

3. कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 150 शब्दात) :

[18]

- (1) भू-राजकीय घटकांचे महत्व.
- (2) राष्ट्र-हित आणि सुरक्षितता.
- (3) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाची उद्दिष्ट्ये.
- (4) भारताची आण्वीक चाचणी — सन 1974.
- (5) आफ्रिकेतील अलिप्ततावादी चळवळ.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दात) :

[20]

- (1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणातील अलिप्ततावादी चळवळीची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) भारताच्या आण्वीक धोरणावर एक निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-24

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group III : Optional Paper V

(International Law)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* questions (in **20** words each) : [14]

- (1) Define Natural Law.
- (2) Mention the name of the book written by Hugo Grotius on International Law.
- (3) State *two* reasons for obedience to the International Law.
- (4) Mention any *two* International Law making treaties.
- (5) What is Third World ?
- (6) What is International Law ?
- (7) State the traditional sources of Law.
- (8) Write *two* sources of International Law.
- (9) Which is the source of rules with regards to Diplomats ?
- (10) State *two* perspectives of International Law.

2. Answer any *two* questions (in **50** words each) : [8]

- (1) Human Rights for minorities.

P.T.O.

- (2) Explain third world views on International Law.
- (3) Nationality and International Law.
- (4) Explain communist perspective of International Law.

3. Answer any *three* questions (in **150** words each) : [18]

- (1) European perspective of International Law.
- (2) International Law and National Sovereignty.
- (3) Nature of International Law.
- (4) Role of International Law in International Politics.
- (5) State Responsibility as the element of International Law.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Define International Law and discuss its various sources.
- (2) Discuss the theory of Permanent Sovereignty over Natural Resource.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) नैसर्गिक कायद्याची व्याख्या करा.
- (2) आंतरराष्ट्रीय कायद्यासंबंधी ह्यूगो ग्रीटियस यांनी लिहीलेल्या ग्रंथाचे नाव नमूद करा.

- (3) आंतरराष्ट्रीय कायदा पालनाची **दोन** कारणे सांगा.
- (4) आंतरराष्ट्रीय कायदा निर्माण करणाऱ्या कोणत्याही **दोन** करारांची नावे सांगा.
- (5) तिसरे जग म्हणजे काय ?
- (6) आंतरराष्ट्रीय कायदा म्हणजे काय ?
- (7) कायद्याची पारंपारीक संसाधने सांगा.
- (8) आंतरराष्ट्रीय कायद्याची **दोन** उगमस्थाने लिहा.
- (9) राजदुतासंबंधी नियमांचे उगमस्थान कोणते ?
- (10) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे **दोन** दृष्टीकोन सांगा.

2. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [8]

- (1) अल्पसंख्यांकासाठी मानवी हक्क.
- (2) आंतरराष्ट्रीय कायद्या संबंधी तिसऱ्या जगाची मते (विचार) स्पष्ट करा.
- (3) राष्ट्रीयत्व आणि आंतरराष्ट्रीय कायदा.
- (4) आंतरराष्ट्रीय कायद्याबाबत साम्यवादी दृष्टीकोण स्पष्ट करा.

3. कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) आंतरराष्ट्रीय कायद्या संबंधी युरोपचा दृष्टिकोन.
- (2) आंतरराष्ट्रीय कायदा आणि राष्ट्रीय सार्वभौमत्व.
- (3) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे स्वरूप.
- (4) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील आंतरराष्ट्रीय कायद्याची भूमिका.
- (5) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचा घटक म्हणून राज्याच्या जबाबदारीचे तत्व.

4. कोणताही **एक** प्रश्नाचे उत्तर लिहा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) आंतरराष्ट्रीय कायद्याची व्याख्या करा व त्याच्या विविध स्रोतांची चर्चा करा.
- (2) नैसर्गिक साधनसंपत्तीवरील कायम स्वरूपी सार्वभौमत्व सिद्धांताची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-25

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-group III : Optional Paper VI

(Peace and Conflict Studies)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *seven* questions (in **20 words each) :** [14]

- (1) Define Stable Peace.
- (2) What is National Security ?
- (3) State any *two* causes of War.
- (4) Define National Capability.
- (5) What is Proxy War ?
- (6) Name *two* Philosophers on War and Peace.
- (7) State *two* types of Nationalism.
- (8) Define Terrorism.
- (9) State *two* elements of National Security.
- (10) Write *two* methods of avoiding war.

2. Answer any *two* questions (in **50 words each) :** [8]

- (1) Concept of National Security.
- (2) Features of Stable Peace.
- (3) Elements of National Capability.
- (4) Concept of Terrorism.

P.T.O.

3. Answer any *three* questions (in **150** words each) : [18]

- (1) Explain Kant's theory on War and Peace.
- (2) State the conceptual parameters of Peace Studies.
- (3) Give an account of Anti-Terrorist Strategies.
- (4) Explain the thoughts of Rapaport.
- (5) Discuss the various practices of Terrorism.

4. Answer any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the contribution of Liberal Philosophers to the Theory of War and Peace.
- (2) Write an essay on Peace Movement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही **सात** प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) स्थीर शांततेची व्याख्या द्या.
- (2) राष्ट्रीय सुरक्षा म्हणजे काय ?
- (3) युद्धाची कोणतीही **दोन** कारणे सांगा.
- (4) राष्ट्रीय क्षमतेची व्याख्या द्या.
- (5) छुपे युद्ध म्हणजे काय ?
- (6) युद्ध आणि शांतता या संबंधी लिखान करणाऱ्या **दोन** विचारवंतांची नावे सांगा.

- (7) राष्ट्रवादाचे दोन प्रकार सांगा.
- (8) दहशतवादाची व्याख्या द्या.
- (9) राष्ट्रीय सुरक्षेचे दोन घटक सांगा.
- (10) युद्ध टाळण्याच्या दोन पद्धती लिहा.

2. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 50 शब्दात) :

[8]

- (1) राष्ट्रीय सुरक्षा संकल्पना.
- (2) स्थीर शांततेची वैशिष्ट्ये.
- (3) राष्ट्रीय क्षमतेचे घटक.
- (4) दहशतवाद संकल्पना.

3. कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 150 शब्दात) :

[18]

- (1) युद्ध आणि शांतता याविषयी कांटचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (2) शांततेचे सैद्धांतिक मापदंड सांगा.
- (3) दहशतवाद विरोधी व्युत्पत्तीचे वृत्तांत सांगा.
- (4) रॅपापोर्ट (Rapaport) यांचे विचार स्पष्ट करा.
- (5) दहशतवादाच्या विविध तंत्रांची चर्चा करा.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा (500 शब्दात) :

[20]

- (1) युद्ध आणि शांतता सिद्धांता संदर्भात उदारमतवादी विचारवंतांचे योगदान स्पष्ट करा.
- (2) शांतता चळवळी संदर्भात निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-26

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group IV : Optional Paper I

(Politics of Development and Underdevelopment)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) What is Capitalism ?
- (2) State *two* causes of Economic development.
- (3) Give *two* points of criticism of Imperialism.
- (4) Give *two* causes of Imperialism.
- (5) What is meant by underdevelopment ?
- (6) State the names of *two* proponents of theory of modern capitalism.
- (7) Define the term 'Open Market'.
- (8) What is neo-colonialism ?
- (9) State *two* reasons for the decline of modern theory.
- (10) Give *two* demerits of capitalism.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Marxist concept of surplus value.
- (2) Reasons for the rise of modern capitalism.
- (3) Consequences of colonialism.
- (4) Economic imperialism.

P.T.O.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Marxist thought on the different stages of development of capitalism.
- (2) Dependency theory.
- (3) New-colonialism.
- (4) Consequences of Globalisation.
- (5) Causes of underdevelopment.

4. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Write an essay on 'Development of Underdevelopment'.
- (2) Comment on Marxian critique of capitalism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) भांडवलशाही म्हणजे काय ?
- (2) आर्थिक विकासाची **दोन** कारणे सांगा.
- (3) साम्राज्यवादावरील **दोन** आक्षेप सांगा.
- (4) साम्राज्यवादाची **दोन** कारणे सांगा.
- (5) 'मागासलेपण' म्हणजे काय ?
- (6) आधुनिक भांडवलशाहीच्या **दोन** बुरस्कर्त्यांची नावे लिहा.
- (7) 'खुली बाजार व्यवस्था' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (8) 'नव वसाहतवाद' म्हणजे काय ?
- (9) आधुनिकीकरणाचा सिद्धांत कालबाह्य होणाची **दोन** कारणे लिहा.
- (10) भांडवलशाहीचे **दोन** दोष लिहा.

2. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [8]

- (1) मार्क्सची 'अतिरिक्त मुल्य' संकल्पना.
- (2) आधुनिक भांडवलशाहीच्या उदयाची कारणे.
- (3) वसाहतवादाचे परिणाम.
- (4) आर्थिक साम्राज्यवाद.

3. खालीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) मार्क्सने सांगितलेल्या भांडवलशाही विकासाच्या वेगवेगळ्या अवस्था.
- (2) अवलंबित्याचा सिद्धांत.
- (3) नव-वसाहतवाद.
- (4) जागतिकरणाचे परिणाम.
- (5) 'मागासलेपणाची' कारणे.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) 'अर्धविकासाचा विकास' यावर निबंध लिहा.
- (2) मार्क्सच्या भांडवलशाहीवरील टिकांवर भाष्य करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-27

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group IV : Optional Paper II

(Marxist Political Sociology)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Define Marxian concept of 'Class'.
- (2) State Marxist definition of 'History'.
- (3) Mention the names of any *two* books written by Marx.
- (4) Mention *two* features of feudal society given by Marx.
- (5) Define withering away of the state.
- (6) Mention any *two* influences on Marx.
- (7) Which country has adopted Marxism ?
- (8) Define Marxist concept of 'Power'.
- (9) What is class-struggle ?
- (10) What is 'Dialectics' according to Marx ?

2. Answer any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Class consciousness.
- (2) Dictatorship of Proletariate.
- (3) Surplus value.
- (4) Marx views on 'End and Means'.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Historical Materialism.
- (2) Comment on 'Religion as a weapon in the hands of Capitalist Class'.
- (3) Marx views on 'State'.
- (4) Relationship between Marxism and Sociological theory.
- (5) Role of capital in the process of development.

4. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Discuss Marxian contribution to the Political Sociology.
- (2) Critically analyse Marxist interpretation of History.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) मार्क्सप्रणित वर्गसंकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- (2) मार्क्सने केलेली इतिहासाची व्याख्या लिहा.
- (3) मार्क्सने लिहीलेल्या **दोन** ग्रंथांची नावे लिहा.
- (4) मार्क्सप्रणित सरंजामशाही समाजव्यवस्थेची **दोन** वैशिष्ट्ये लिहा.
- (5) 'राज्य हळूहळू विरून जाईल' व्याख्या लिहा.
- (6) मार्क्सवरील **दोन** प्रभाव नमूद करा.

- (7) मार्क्सवाद कोणत्या देशात अस्तित्वात आला ?
- (8) मार्क्सप्रणित 'सत्ता' संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- (9) 'वर्ग-संघर्ष' म्हणजे काय ?
- (10) मार्क्सप्रणित 'द्वंद्ववाद' म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) :

[8]

- (1) वर्गीय जाणीव.
- (2) कामगार वर्गाची हुकूमशाही.
- (3) अतिरिक्त मूल्य.
- (4) मार्क्सचा 'साधन-साध्य' विचार.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) :

[18]

- (1) ऐतिहासिक भौतिकवाद.
- (2) 'धर्म हे भांडवलशाही वर्गाच्या हातातील हत्यार' — भाष्य करा.
- (3) मार्क्सचा राज्यविषयक विचार.
- (4) मार्क्सवाद व समाजशास्त्रीय विचार यातील संबंध.
- (5) विकास प्रक्रियेतील भांडवलाची भूमिका.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) :

[20]

- (1) राजकीय समाजशास्त्राला झालेल्या मार्क्सच्या योगदानाची चर्चा करा.
- (2) मार्क्सप्रणित इतिहासांच्या मीमांसेचे, टीकात्मक विश्लेषण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-28

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group IV : Optional Paper III

(Political Sociology of Max Weber)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Mention *two* types of Democracy advocated by Max Weber.
- (2) Give the meaning of the term 'Alienation' given by Weber.
- (3) Who is known as the father of Political Sociology ?
- (4) Define the term 'Rationality' according to Weber.
- (5) State the *two* reasons for Weber's defence of bureaucracy.
- (6) Mention any *two* similarities between Max Weber and Karl Marx.
- (7) What is late capitalism ?
- (8) Which type of political system did Weber support ?
- (9) Mention the *three* types of Domination as explained by Weber.
- (10) Mention any *two* influences on Weber.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Weber's methodology.

P.T.O.

- (2) Mention social bases on Weberian Sociology.
- (3) Weber's attitude towards politics.
- (4) Types of bureaucracy.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Contribution of Max Weber to Indian Political Sociology.
- (2) Influence of Marx on Weber.
- (3) Types of Rationality given by Weber.
- (4) 'Politics as a vocation,' according to Weber.
- (5) Weber's Sociology of religion.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Take a brief review of Weber's contribution to Political Science.
- (2) Critically evaluate Weber's theory of bureaucracy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) मैक्स वेबरप्रणित लोकशाहीचे दोन प्रकार लिहा.
- (2) वेबरप्रणित 'परात्मभाव' या संज्ञेचा अर्थ लिहा.
- (3) राजकीय समाजशास्त्राचा जनक म्हणून कोण सुपरिचित आहे ?

- (4) वेबरप्रणित विवेकवादाची व्याख्या लिहा.
- (5) वेबरने नोकरशाहीचे समर्थन करण्यामागील **दोन** कारणे लिहा.
- (6) मैक्स वेबर व कार्ल मार्क्स यांतील **दोन** साम्यस्थळे लिहा.
- (7) 'उत्तर-भांडवलशाही' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (8) वेबरने कोणत्या राजकीय व्यवस्थेच्या प्रकारांचा पाठिंबा दिला ?
- (9) वेबरने सांगितलेले वर्चस्वाचे **तीन** प्रकार लिहा.
- (10) वेबरवरील **दोन** प्रभाव लिहा.

2. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [8]

- (1) वेबरची अभ्यासपद्धत.
- (2) वेबरप्रणित समाजशास्त्राचे सामाजिक आधार लिहा.
- (3) राजकारणाबाबत मैक्स वेबरचा दृष्टिकोन लिहा.
- (4) नोकरशाहीचे प्रकार लिहा.

3. कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) भारतीय राजकीय समाजशास्त्राला झालेले वेबरचे योगदान.
- (2) वेबरवरील मार्क्सचा प्रभाव.
- (3) वेबरप्रणित विवेकवादाचे प्रकार.
- (4) वेबरप्रणित 'राजकारण—एक व्यवसाय' दृष्टिकोण.
- (5) वेबरने सांगितलेले 'धर्माचे समाजशास्त्र'.

4. कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (उत्तरे **500** शब्दात) : [20]

- (1) राजशास्त्राला झालेल्या वेबरच्या योगदानाचे थोडक्यात आढावा घ्या.
- (2) मैक्स वेबरच्या नोकरशाहीच्या सिद्धांताचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-29

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group IV : Optional Paper IV

(Political Movements in Maharashtra)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) State the objectives of Satyashodhak Samaj.
- (2) Who wrote the book 'The Rise of Maratha Power' ?
- (3) State Savarkar's definition of 'Hindu'.
- (4) Name any *two* social reformers in Maharashtra.
- (5) Which philosophers have influenced the liberal movement in Maharashtra ?
- (6) Define the Extremist Nationalist Movement.
- (7) State *two* differences between the Satyashodhak and Non-Brahmin Movement.
- (8) State the meaning of the term 'Dalit'.
- (9) Who is known as the father of Liberalism in Maharashtra ?
- (10) State *two* characteristic features of the liberal movement.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Politics of Scheduled Tribes.

P.T.O.

- (2) Justice Ranade's Social Ideas.
- (3) Liberalism in early 19th century in Maharashtra.
- (4) Prarthana Samaj.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Rajarshi Shahu's contribution to the eradication of Untouchability.
- (2) Justice Ranade's views on Poverty in India.
- (3) Pro-capitalist position of the liberals in Maharashtra.
- (4) Hindu Mahasabha.
- (5) The movement of Revolutionaries.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Analyse the debate between liberal and extremist in Maharashtra.
- (2) Critically analyse the Dalit Movement in Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही **सात** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **20** शब्दात) : [14]

- (1) सत्यशोधक समाजाची उद्दिष्टे सांगा.
- (2) 'मराठी सत्तेचा उदय' (द राईस ऑफ मराठा पावर) हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?
- (3) सावरकर प्रणीत 'हिंदू'ची व्याख्या लिहा.

- (4) महाराष्ट्रातील **दोन** समाजसुधारकांची नांवे सांगा.
- (5) महाराष्ट्रातील उदारमतवादी चळवळीवर कोणत्या विचारवंताचा प्रभाव होता ?
- (6) जहाल राष्ट्रवादी चळवळीची व्याख्या करा.
- (7) सत्यशोधक व ब्राह्मणेतर चळवळीतील **दोन** फरक सांगा.
- (8) 'दलित' संज्ञा स्पष्ट करा.
- (9) महाराष्ट्रातील उदारमतवादाचा जनक कोणाला म्हटले जाते ?
- (10) उदारमतवादी चळवळीची **दोन** ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

2. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दात) : [8]

- (1) अनुसूचित जमातीचे राजकारण.
- (2) न्या. रानडे यांचे सामाजीक विचार.
- (3) 19व्या शतकाच्या पुर्वार्धातील महाराष्ट्रातील उदारमतवाद.
- (4) प्रार्थना समाज.

3. खालीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **150** शब्दात) : [18]

- (1) राजर्षी शाहू महाराजांचे अस्पृशता निर्मूलनाबाबतचे योगदान.
- (2) भारतातील दारिद्र्यासंबंधी न्या. रानडे यांची मते.
- (3) महाराष्ट्रातील भांडवलशाही पद्धतीच्या समर्थनात उदारमतवादी चळवळीची भूमिका.
- (4) हिंदू महासभा.
- (5) क्रांतीकारकांची चळवळ.

4. कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दात) : [20]

- (1) महाराष्ट्रातील उदारमतवादी व जहालमतवादी यांच्या वादांचे विश्लेषण करा.
- (2) महाराष्ट्रातील दलित चळवळीचे टिकात्मक विश्लेषण लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-30

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group IV : Optional Paper V

(Dalit Movement)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Who wrote the 'Annihilation of Caste' ?
- (2) Mention Mahatma Phule's influence over Dr. Ambedkar.
- (3) Who initiated the 'Bahishkrut Bharat' ?
- (4) Mention *two* successes of Temple Entry Satyagraha.
- (5) When was the Satya Shodhak Samaj founded ?
- (6) Give the names of *two* female leaders who participate in the Dalit Movement.
- (7) State any *two* effects of Communal award of Indian politics.
- (8) Who founded the 'Independent Majoor Party' ?
- (9) State *two* measures to root out caste system.
- (10) V.R. Shinde's *two* contributions to Dalit Movement.

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) All India Scheduled Caste Federation.
- (2) The Round Table Conferences.
- (3) Mahar Vatan.
- (4) Importance of Bhumihiin Satyagraha.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Role of Mahad Satyagraha in Dalit Movement.
- (2) Write a note on Caste System in India.
- (3) Dr. Ambedkar as the only leader of Dalit Society.
- (4) Dalit Movement as a Movement of an exploited class.
- (5) The contribution of Shahu Maharaj to Dalit Movement.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Evaluate Mahatma Phule's contribution to Dalit Movement.
- (2) Explain the rise of Dalit Movement and account for its decline.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [14]

- (1) 'अॅनीहिलेशन ऑफ कास्ट' कोणी लिहीले ?
- (2) डॉ. आंबेडकरावरील म. फुलेंचा प्रभाव सांगा.
- (3) 'बहिष्कृत भारत' कोणी सुरू केले ?
- (4) मंदीर प्रवेश सत्याग्रहाच्या यशाचे दोन मुद्दे सांगा.
- (5) सत्यशोधक समाजाची स्थापना कधी केली ?
- (6) दलीत चळवळीत सहभागी झालेल्या कोणत्याही दोन स्त्री-नेत्यांची नावे लिहा.
- (7) जातीय निवाड्याचे भारतीय राजकारणावर झालेले कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
- (8) 'स्वतंत्र मजूर पक्षाची' स्थापना कोणी केली ?
- (9) जाती व्यवस्थेच्या निर्मूलनाचे दोन मार्ग सांगा.
- (10) दलीत चळवळील वि. रा. शिंदे यांची दोन योगदाने सांगा.

2. कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) ऑल इंडिया शेड्यूल्ड कास्ट फेडरेशन.
- (2) गोलमेज परिषदा.
- (3) महार वतन.
- (4) भूमिहिन सत्याग्रहाचे महत्व.

3. कोणतेही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) दलित चळवळी मध्ये महाड सत्याग्रहाची भूमिका.
- (2) भारतातील जाती व्यवस्थेवर टीप लिहा.
- (3) डॉ. आंबेडकर : दलित समाजाचा एकमेव नेता.
- (4) दलित चळवळ : शोषित समाजाची एक चळवळ.
- (5) शाहू महाराजांनी दलित चळवळीला दिलेले योगदान.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) म. फुलेंचे दलित चळवळीला मिळालेल्या योगदानाचे परीक्षण करा.
- (2) दलित चळवळीच्या उदयाची मिमांसा करून त्याच्या न्हासाची मीमांसा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-301

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-C7 : World Politics : Issues and Debates

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Discuss in detail the domestic influences on foreign policy.
 - (2) Examine critically the role and significance of International Governmental Organisations (IGO's) and International Non-Governmental Organisations (INGO's) in International politics.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) What is disarmament ? Trace the efforts made towards disarmament since 1960's.
 - (2) Analyse the nature of 20th century armed conflict.
3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]
 - (1) Features of INGO's
 - (2) Causes for intervention
 - (3) Types of terrorism
 - (4) Methods of forced diplomacy.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Global political environment as an influence on foreign policy.
- (2) Nuclear Non-Proliferation Treaty (NPT)
- (3) Nature of coercive diplomacy
- (4) Unipolarism
- (5) Role of the state in foreign policy decision-making.
- (6) Hindrances in the way of disarmament.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) परराष्ट्र धोरणावरील अंतर्गत प्रभावांची सविस्तर चर्चा करा.
- (2) आंतरराष्ट्रीय शासकीय संघटना (IGO's) व आंतरराष्ट्रीय बिगर-शासकीय संघटनेच्या (INGO's) भूमिका व महत्त्व यांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) निःशस्त्रीकरण म्हणजे काय ? 1960 नंतरच्या निःशस्त्रीकरणाच्या संदर्भातील प्रयत्नांचा आढावा घ्या.
- (2) 20व्या शतकातील सशस्त्र संघर्षांच्या स्वरूपाचे विश्लेषण करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) INGO's ची वैशिष्ट्ये
- (2) हस्तक्षेपाची कारणे
- (3) दहशतवादाचे प्रकार
- (4) दमन राजनयाची पद्धती.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीप लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) जागतिक राजकीय पर्यावरणाचा परराष्ट्रीय धोरणावर पडणारा प्रभाव
- (2) आण्विक प्रसार प्रतिबंध करार (NPT)
- (3) दमन राजनयाचे स्वरूप
- (4) एकध्रुवीय जग
- (5) परराष्ट्रधोरणातील निर्णयप्रक्रियेतील राज्याची भूमिका
- (6) निःशस्त्रीकरणाच्या मार्गातील अडथळे.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-302

M.A. (Third Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Paper (PO-C 8) (Compulsory)

[Comparative Government (China, France, Iran and Nigeria)]

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Describe the salient features of the Chinese and French Constitution.
- (2) State the composition, powers and functions of the legislature in Iran and Nigeria.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the role of the political parties in the politics of Iran and Nigeria.
- (2) Discuss the functions and powers of the National Peoples' Congress of China.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]

- (1) Explain the importance of the Fundamental Rights in the French Constitution.

P.T.O.

- (2) Describe the role of religion and ethnicity in the politics of Iran and Nigeria.
- (3) Explain the organisation, powers and functions of the Judiciary in France.
- (4) Explain the nature and role of the bureaucracy in the Government of China.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (1) Fundamental Rights in Nigeria.
- (2) Role of Military in Nigeria.
- (3) Nature of Group Politics in Iran.
- (4) Role of Bureaucracy in France.
- (5) Challenges of Globalisation in China.
- (6) The politics of violence in Iran.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दांत) : [20]

- (1) चीन आणि फ्रान्सच्या राज्यघटनेची प्रमुख वैशिष्ट्ये विशद करा.
- (2) इराण आणि नायजेरियाच्या कायदेमंडळाची रचना, कामे व अधिकार सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) इराण आणि नायजेरियाच्या राजकारणात तेथील राजकीय पक्षाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) चीनच्या चीनी जनतेची राष्ट्रीय सभेची कार्ये आणि अधिकार यांचे वर्णन करा.

3. कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (1) फ्रान्सच्या राज्यघटनेतील मूलभूत हक्कांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (2) इराण व नायजेरियाच्या राजकारणातील धर्म व वंशाची भूमिका विशद करा.
- (3) फ्रान्सच्या न्यायालयाची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- (4) चीनच्या शासनात नोकरशाहीचे स्वरूप आणि भूमिका स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही **चार** टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) नायजेरियातील मुलभूत हक्क
- (2) नायजेरियातील लष्कराची भूमिका
- (3) इराणमधील गटाच्या राजकारणाचे स्वरूप
- (4) फ्रान्समधील नोकरशाहीची भूमिका
- (5) चीनमधील जागतिकीकरणाची आव्हाने
- (6) इराणमधील हिंसेचे राजकारण.

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

(PO-C9 : Political Sociology)

(Compulsory)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Discuss the intellectual foundations of political sociology, with special reference to Max Weber and Karl Marx.
 - (2) Examine the levels of political participation and discuss its significance.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Discuss the types of social movement. Examine its role in shaping the political agenda.
 - (2) Define the term Political Socialization. Discuss the various agencies of political socialization.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words) : [20]
 - (1) Consequences of terrorism.
 - (2) State repression as a form of collective violence.

P.T.O.

- (3) Factors influencing political participation.
- (4) Almond's classification of political culture.

4. Answer any *four* of the following (in **100** words each) : [20]

- (1) Scope of Political Sociology.
- (2) Ethnic and communal violence.
- (3) Features of behaviourism.
- (4) Civic culture.
- (5) Types of terrorism.
- (6) Role of social movement in shaping public policy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) मॅक्स वेबर आणि कार्ल मार्क्स यांनी राजकीय समाजशास्त्राचा दिलेल्या बौद्धिक अधिष्ठानाची चर्चा करा.
- (2) राजकीय सहभागाच्या पातळ्यांचे परीक्षण करून त्याचे महत्व स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) सामाजिक चळवळींच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा. राजकीय अजेंडा ठरविण्यातील त्यांच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
- (2) 'राजकीय सामाजिकरणाची' व्याख्या लिहा. राजकीय सामाजिकरणाच्या विविध माध्यमांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **250** शब्दात) : [20]

- (1) दहशतवादाचे परीणाम.
- (2) राज्य दमन तंत्र : सामूहिक हिंसेचे माध्यम.
- (3) राजकीय सहभागावर परीणाम करणारे घटक.
- (4) आमंडप्रणित राजकीय संस्कृतीचे वर्गीकरण.

4. खालीलपैकी कोणतेही **चार** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **100** शब्दात) : [20]

- (1) राजकीय समाजशास्त्राची व्याप्ती
- (2) वांशिक व जमातवादी हिंसा
- (3) वर्तनवादाची वैशिष्ट्ये
- (4) नागरी संस्कृती
- (5) दहशतवादाचे प्रकार
- (6) सार्वजनिक धोरण ठरविण्यातील सामाजिक चळवळीची भूमिका.

[3603]-304

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-011 : Social and Political Movements in India

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Give an overview of social movement in India with special reference to Peasants, Dalits and Women.
 - (2) Critically examine the nature and consequences of working class movement in India.
2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]
 - (1) Critically examine the forms of political movement in India with special reference to human right movements.
 - (2) Write an essay on the demand for 'autonomy' and 'regional identity' with special reference to Bihar, Tamil Nadu and West Bengal.
3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]
 - (1) Caste mobilization with special reference to 'OBC' and 'Dalit'.

P.T.O.

- (2) Environmental Movement.
- (3) The issues of Backwardness.
- (4) Nature of project affected persons movement.

4. Answer any four of the following (in 100 words each) : [20]

- (1) The features of Naxalite movement.
- (2) Tribal Movement.
- (3) The issues of violence against women.
- (4) Consequences of Anti-Caste Movement.
- (5) Dalit Panther.
- (6) Women empowerment.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) शेतकरी, दलित आणि महिलांच्या संदर्भातील भारतातील सामाजिक चळवळींचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- (2) भारतातील कामगार वर्गाच्या चळवळीचे स्वरूप आणि परीणाम यांचे चिकित्सक परीक्षण करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतातील राजकीय चळवळींच्या विविध प्रकारांचे चिकित्सक परीक्षण करा—विशेष संदर्भ मानवी हक्कांचा.

(2) बिहार, तामीळनाडू आणि प. बंगालच्या विशेष संदर्भात 'स्वायत्तता' आणि 'प्रादेशिक अस्मिता' या मागण्यांवर निबंध लिहा.

3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

- (1) 'ओबीसी' आणि 'दलित' यांच्या विशेष संदर्भातील जात कृती प्रवणता.
- (2) पर्यावरण चळवळ.
- (3) मागासलेपणाचा मुद्दा.
- (4) प्रकल्पग्रस्तांच्या चळवळीचे स्वरूप.

4. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) नक्षलवादी चळवळीची वैशिष्ट्ये.
- (2) आदिवासी चळवळ.
- (3) महिला हिंसाचाराचा प्रश्न.
- (4) जाती अंताच्या चळवळीचे परीणाम.
- (5) दलित पँथर.
- (6) महिला सक्षमीकरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-305

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-012 : State Politics in India

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Critically examine the rise and consequences of communal politics on the State Politics of India.
- (2) Critically evaluate consequences of Globalization and Liberalization on State Politics in India.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Write an essay on 'The issues of Centre-State conflicts regarding the issue of 'Autonomy' and 'Distribution of Resources' in the State Politics of India.
- (2) Give a brief account of the formation of States with special reference to Andhra Pradesh, Goa and Jharkhand.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]

- (1) Important issues of conflict between Centre and State.

P.T.O.

- (2) Role of 'Dalit Politics' in Bihar and Uttar Pradesh.
 - (3) Importance of rise of middle peasant castes in Southern States.
 - (4) Features of early communal politics in the North.
4. Answer any *four* of the following (in **100** words each) : [20]
- (1) The Krishna Water Dispute.
 - (2) The Karanataka-Maharashtra border issue.
 - (3) The consequences of President's rule.
 - (4) The role of political economy in the eradication of economic backwardness.
 - (5) The politics of OBC's.
 - (6) The regional identity crisis.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]
 - (1) भारतातील राज्यांच्या राजकारणात जमातवादी राजकारणाचा झालेला उदय आणि त्याचे परिणाम यांचे टीकात्मक परीक्षण करा.
 - (2) भारतातील राज्यांच्या राजकारणावर जागतिकीकरण आणि उदारमतवाद यांचे झालेल्या परिणामांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

(1) भारतातील राज्यांच्या राजकारणाच्या संदर्भात 'स्वायत्तता' आणि 'साधनसंपत्ती वितरण' या मुद्द्यांना धरून केंद्र-राज्य संबंधातील संघर्षाचे मुद्दे यावर निबंध लिहा.

(2) आंध्र प्रदेश, गोवा आणि झारखंड राज्यनिर्मितीचा थोडक्यात आढावा घ्या.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दात) : [20]

(1) केंद्र व राज्य संबंधातील संघर्षाचे मुद्दे.

(2) बिहार व उत्तरप्रदेशामधील दलित राजकारणाची भूमिका.

(3) दक्षिणेकडील राज्यात उदयाला आलेल्या मध्यम शेतकरी जातीचे महत्त्व.

(4) उत्तरेकडील जमातवादी राजकारणाची वैशिष्ट्ये.

4. कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

(1) कृष्णा पाणी संघर्ष.

(2) महाराष्ट्र-कर्नाटक सीमावाद.

(3) राष्ट्रपती राजवटीचे परीणाम.

(4) आर्थिक मागासलेपण दूर करण्यातील राजकीय अर्थकारणाची भूमिका.

(5) ओबीसींचे राजकारण.

(6) प्रादेशिक अस्मितेचा प्रश्न.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-306

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

(PO-013 : Political Process in Maharashtra)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Critically examine the Samyukta Maharashtra Movement for the formation of the State of Maharashtra.
- (2) Discuss the dominance and the crisis of cooperative sector in Maharashtra.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Critically examine the issue of regional imbalance in Maharashtra with special reference to Vidarbha.
- (2) Analyse the impact of caste on the politics of Maharashtra.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

- (1) Impact of Non-Brahmin Movement.
- (2) The growing impact of urban economy on the politics of Maharashtra.

P.T.O.

- (3) Impact of 74th Amendment on urban local politics of Maharashtra.
- (4) Challenges to Maratha Hegemony.
4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]
- (1) Samyukta Maharashtra Samiti.
- (2) Marathwada Development Board.
- (3) Dalit Panther.
- (4) Decline of agrarian interests.
- (5) Era of Yashwantrao Chavan.
- (6) Shiv Sena.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]
- (1) महाराष्ट्र राज्य निर्मिती संदर्भातील संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे टीकात्मक परिक्षण करा.
- (2) महाराष्ट्रातील सहकार क्षेत्राचे प्रभुत्व आणि आंतरविसंगतीची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

(1) महाराष्ट्रातील प्रादेशिक असमतोलच्या मुद्द्याचे विदर्भाच्या विशेष संदर्भात टीकात्मक परीक्षण करा.

(2) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील जातीच्या प्रभावाचे विश्लेषण करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

(1) ब्राह्मणेत्तर चळवळीचा प्रभाव.

(2) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील शहरी अर्थव्यवस्थेचा वाढता प्रभाव.

(3) महाराष्ट्राच्या शहरी स्थानिक राजकारणावरील 74व्या घटना दुरुस्तीचे परिणाम.

(4) मराठा धुरिणत्वा पुढील आव्हाने.

4. कोणत्याही चारवर टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

(1) संयुक्त महाराष्ट्र समिती.

(2) मराठवाडा विकास मंडळ.

(3) दलित पँथर.

(4) कृषी हितसंबंधाचा न्हास.

(5) यशवंतराव चव्हाणांची कारकिर्द.

(6) शिवसेना.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-307

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-014 : Party System in India (Optional)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in 500 words) : [20]

- (1) Examine the changing nature of the Party system in India.
- (2) Discuss the rise of the BJP and its status in Indian politics.

2. Answer any *one* of the following (in 500 words) : [20]

- (1) Write an essay on the dominance and decline of the Congress Party in India.
- (2) Critically examine the role of Left Parties in Indian politics.

3. Answer any *two* of the following (in 250 words each) : [20]

- (1) The dilemmas facing the opposition parties in India.
- (2) Rise of Regional parties after 1977.
- (3) Shiromani Akali Dal.
- (4) Coalition Politics in India.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in 100 words each) : [20]

- (1) The DMK.
- (2) The Jana Sangh.
- (3) The 'One Party Dominant System'.
- (4) Role of Regional Parties before 1977.
- (5) The concept of 'Multipolarity'.
- (6) The concept of 'Coalition Government'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतातील पक्ष-पद्धतीच्या बदलत्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.
- (2) भा.ज.प.च्या उदयाची आणि भारतीय राजकारणातल्या त्याच्या स्थानाची चर्चा करा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) भारतात काँग्रेस पक्षाच्या प्रभुत्व आणि न्हासावर निबंध लिहा.
- (2) भारतीय राजकारणातील डावे पक्षांच्या भूमिकेचे टीकात्मक परीक्षण करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) :

[20]

- (1) भारतातील विरोधी पक्षांपुढचे पेच.
- (2) 1977नंतर प्रादेशिक पक्षांचा उदय.
- (3) शिरोमणी अकाली दल.
- (4) भारतातील आघाडीचे राजकारण.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) :

[20]

- (1) डी. एम. के.
- (2) जन संघ.
- (3) 'एक पक्षीय प्रभुत्व पद्धत'.
- (4) 1977 पूर्वी प्रादेशिक पक्षांची भूमिका.
- (5) 'बहुध्रुवीकरण' ची संकल्पना.
- (6) आघाडी सरकार' ची संकल्पना.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-308

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-015 : Political Process in South Asia

(With reference to Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh and Nepal)

(Optional)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(i) Evaluate the constitutional development of Bangladesh.

(ii) Write a detailed note on the relation between the Executive Legislature-Judiciary in Sri Lanka.

2. Answer any *one* of the following (in **500** words) : [20]

(i) Critically examine the challenges to the Monarchy in Nepal.

(ii) Discuss the ideology and features of the main political parties in Pakistan.

3. Answer any *two* of the following (in **250** words each) : [20]

(i) Constitutional Development in Sri Lanka.

(ii) Politics of Religion and Ethnicity in Bangladesh.

(iii) Major issues of development in Nepal.

(iv) Relation between Executive-Legislature-Judiciary in Pakistan.

P.T.O.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (i) Economy of Sri Lanka.
- (ii) Role of Judiciary in Bangladesh.
- (iii) Maoist challenge in Nepal.
- (iv) Impact of globalisation on the economy of Pakistan.
- (v) The land and people in Nepal.
- (vi) Role of clergy in the politics of Pakistan.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दांत) : [20]

- (i) बांगलादेश मधल्या घटनात्मक विकासाचे परीक्षण करा.
- (ii) श्रीलंकेमधील कार्यकारी मंडळ-कायदेमंडळ-न्यायमंडळाच्या संबंधांवर सविस्तर टीप लिहा.

2. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दांत) : [20]

- (i) नेपाळच्या राजेशाहीपुढील आव्हानांचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (ii) पाकिस्तान मधल्या प्रमुख राजकीय पक्षांच्या विचारप्रणाली व वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) श्रीलंकेतील घटनेचा विकास.
- (ii) बांगलादेश मधील धर्म आणि वांशिकतेचे राजकारण.
- (iii) नेपाळ मधले विकासाचे प्रमुख मुद्दे.
- (iv) पाकिस्तान मधल्या कार्यकारी मंडळ-कायदेमंडळ-न्यायमंडळ मधले संबंध.

4. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) श्रीलंकेची अर्थव्यवस्था.
- (ii) बांगलादेश मध्ये न्यायालयाची भूमिका.
- (iii) नेपाळ मध्ये माओवाद्यांचे आव्हान.
- (iv) पाकिस्तानच्या अर्थकारणावर जागतिकीकरणाचे प्रभाव.
- (v) नेपाळ मधला भूप्रदेश व लोक समूह.
- (vi) पाकिस्तानच्या राजकारणात धर्मगुरूंची भूमिका.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3603]-309

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

POLITICS

PO-016 : Research Methodology

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *one* of the following (in **500 words) :** [20]

- (i) Define Research Methodology. State the nature and scope of Research Methodology.
- (ii) Define formulation of Research Problem. State the factors and the process of problem formulation.

2. Answer any *one* of the following (in **500 words) :** [20]

- (i) State the meaning of Data Collection. Discuss the types and sources of Data Collection.
- (ii) What is Empirical Research. Explain types of Empirical Research in detail.

P.T.O.

3. Answer any *two* questions (in **250** words each) : [20]

- (i) 'Co-relation is a fundamental component of the Dissertation writing process.' Explain.
- (ii) Define Hypothesis. Discuss the sources of Hypothesis.
- (iii) Explain the types of References.
- (iv) What is Library Research ? State the advantages of Library Research.

4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]

- (i) Data Analysis
- (ii) Tabulation
- (iii) Bibliography
- (iv) Testing of Hypotheses
- (v) Interview
- (vi) Qualitative Research.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(ii) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा (**500** शब्दांत) : [20]

- (i) संशोधन पद्धतीची व्याख्या करा. संशोधन पद्धतीचे स्वरूप व व्याप्ती सांगा.
- (ii) समस्या सूत्रणाची व्याख्या करा. समस्या सूत्रणातील घटक व प्रक्रिया सांगा.

2. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) तथ्य संकलनाचा अर्थ सांगा. तथ्य संकलनाच्या प्रकारांची आणि स्रोतांची चर्चा करा.
- (ii) अनुभवनिष्ठ संशोधन म्हणजे काय ? अनुभवनिष्ठ संशोधनाचे प्रकार सविस्तर विशद करा.

3. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [20]

- (i) “शोध निबंध लेखन प्रक्रियेत सहसंबंध हा मूलभूत घटक आहे.” स्पष्ट करा.
- (ii) अभ्युपगमची व्याख्या करा. अभ्युपगमच्या स्रोतांची चर्चा करा.
- (iii) संदर्भाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (iv) ग्रंथालयीन संशोधन म्हणजे काय ? ग्रंथालयीन संशोधनाचे फायदे सांगा.

4. कोणत्याही चारवर टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) तथ्य विश्लेषण
- (ii) सारणीकरण
- (iii) संदर्भसूची
- (iv) अभ्युपगमाची चाचणी
- (v) मुलाखत
- (vi) गुणात्मक संशोधन.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-31

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group V

Optional Paper I

(Political Process in the U.S.A.)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) State the reason for non-inclusion of Fundamental Rights in the original constitution of the U.S.A.
- (2) What was the main reason for the Civil War in America ?
- (3) What is Co-operative Federalism ?
- (4) Which amendment to the American Constitution abolished slavery ?
- (5) What is 'Conventions' ?
- (6) State any *two* factors influencing political culture in the U.S.A.
- (7) Mention *two* sources of Constitution of the U.S.A.
- (8) State *two* reasons of rising trends of centralization in the U.S.A.

P.T.O.

- (9) State any *two* features of American Federation.
- (10) Who has given residuary powers in American Constitution ?

2. Attempt any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) The Black Problem in U.S.A.
- (2) Features of Political Culture of U.S.A.
- (3) The checks and balance in the Constitution of the U.S.A.
- (4) Factors contributing interstate relations.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Inadequacy of the Philadelphia Congress.
- (2) Separation of power in American Constitution.
- (3) Factors responsible for strengthening of the Federal Government in the U.S.A.
- (4) Constitutional Amendment Procedure in the U.S.A.
- (5) Role of convention in American Constitution.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Explain the constitutional and legal safeguards for Fundamental Rights in the U.S.A.
- (2) Critically examine the features of the American Political Culture.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [14]

- (1) अमेरिकेच्या मूळ राज्यघटनेत मूलभूत हक्कांचा समावेश न करण्याचे कारण लिहा.
- (2) अमेरिकेतील यादवी युद्धाचे मुख्य कारण कोणते ?
- (3) सहकार्य संघराज्यवाद म्हणजे काय ?
- (4) अमेरिकन संविधानातील कोणत्या संविधान दुरुस्तीने गुलामगिरी नष्ट करण्यात आली ?
- (5) संकेत म्हणजे काय ?
- (6) अमेरिकेतील राजकीय संस्कृतीवर प्रभाव टाकणारे दोन घटक सांगा.
- (7) अमेरिकन राज्यघटनेची दोन उगमस्थाने लिहा.
- (8) अमेरिकेतील वाढत्या केंद्रिकरणाची दोन कारणे सांगा.
- (9) अमेरिकन संघराज्याची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (10) अमेरिकन राज्यघटनेने शोषाधिकार कोणाला दिलेले आहेत ?

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) अमेरिकेतील कृष्णवर्णियांची समस्या.
- (2) अमेरिकेच्या राजकीय संस्कृतीची वैशिष्ट्ये.
- (3) अमेरिकन राज्यघटनेतील नियंत्रण आणि संतुलन.
- (4) आंतरराज्य संबंध ठरविणारे घटक.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) फिलाडेल्फिया काँग्रेसमधील उणिवा.
- (2) अमेरिकन राज्यघटनेतील सत्ताविभाजन.
- (3) अमेरिकेतील संघराज्य सरकार प्रबल होण्यास कारणीभूत असणारे घटक.
- (4) अमेरिकेतील घटनादुरुस्तीची पद्धत.
- (5) अमेरिकन संविधानातील संकेताची भूमिका.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) अमेरिकन मूलभूत हक्कांच्या संरक्षणासाठी केलेल्या घटनात्मक व कायदेशीर तरतुदी स्पष्ट करा.
- (2) अमेरिकन राजकीय संस्कृतीच्या वैशिष्ट्यांचे चिकित्सक परीक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-32

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group V : Optional Paper II

(Political Process in the Soviet Union)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]
- (1) Give the names of *two* important ethnic communities in Soviet Union.
 - (2) Who was Stalin's successor ?
 - (3) What is the main function of the KGB ?
 - (4) Define 'Glasnost'.
 - (5) Who put forward the doctrine of 'Socialism in one country' ?
 - (6) Mention any *two* features of Stalin's Constitution.
 - (7) State *two* main features of the Constitution of 1977.
 - (8) Name any *two* important newspapers in Soviet Union.
 - (9) Mention any *two* famous slogans of Bolshevik Party.
 - (10) What is 'Politburo' ?

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following (in **50** words each) : [8]

- (1) Procedures of enforcement of law.
- (2) Role of Ideology in USSR.
- (3) Features of Breznev Period.
- (4) Role of Elites in the political process of Soviet Union.

3. Attempt any *three* of the following (in **150** words each) : [18]

- (1) Structure of Communist Party in USSR.
- (2) Features of leadership of Stalin.
- (3) Soviet Federal System.
- (4) Nature of Fundamental Rights in Russia mentioned in the Constitution of USSR.
- (5) Lenin's contribution to Russian Political System.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Critically evaluate the role of Communist Party in Soviet Union under the leadership of Lenin, Stalin and Khrushchev.
- (2) Explain the role of 'Politburo' and 'General Secretary' of the Communist Party in USSR.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [14]

- (1) सोव्हिएट युनियन मधील महत्वाच्या दोन वांशिक गटांची नावे लिहा.
- (2) स्टॅलिननंतर कोणी सत्ता हस्तगत केली ?
- (3) के. जी. बी. चे मुख्य कार्य कोणते ?
- (4) 'ग्लासनोस्त' ची व्याख्या लिहा.
- (5) 'एका देशातील समाजवाद' हे तत्व कोणी मांडले ?
- (6) स्टॅलिनच्या राज्यघटनेची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- (7) 1977च्या राज्यघटनेची दोन महत्वाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (8) रशियातील दोन महत्वाच्या वृत्तपत्रांची नावे लिहा.
- (9) बोल्शेविक पक्षाच्या दोन प्रसिद्ध घोषणा लिहा.
- (10) 'पॉलिटब्युरो' म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) कायदे अंमलबजावणी प्रक्रिया.
- (2) यू. एस्. एस्. आर्. मधील विचारसरणीची भूमिका.
- (3) ब्रेझनेव्ह कालखंडाची वैशिष्ट्ये.
- (4) सो. रशियाच्या राजकीय प्रक्रियेतील अभिजनांची भूमिका.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) रशियातील साम्यवादी पक्षाची रचना.
- (2) स्टॅलिनच्या नेतृत्वशैलीची वैशिष्ट्ये.
- (3) रशियातील संघराज्य व्यवस्था.
- (4) रशिया राज्यघटनेतील मूलभूत हक्कांचे स्वरूप.
- (5) रशियन राजकीय व्यवस्थेला झालेले लेनिनचे योगदान.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) लेनिन, स्टॅलिन आणि क्रुश्चेव्ह नेतृत्व कालखंडातील साम्यवादी पक्षाच्या भूमिकेचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
- (2) रशियाच्या साम्यवादी पक्षातील 'पॉलिटब्युरो' आणि 'जनरल सेक्रेटरी' ची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-33

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group V : Optional Paper III

(Political Process in China)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Define 'Total Revolution'.
- (2) Who founded the 'People's Republic of China' ?
- (3) Name *two* youth organizations in China.
- (4) What is meant by the 'Long March' ?
- (5) Define 'People's Army'.
- (6) Mention *two* large countries having border-dispute with China.
- (7) What is meant by the 'Nationalist China' ?
- (8) Against whose government the Armed Revolution was successfully brought about ?
- (9) Give *two* fundamental rights of Chinese citizens.
- (10) What was objective of 'Cultural Revolution' ?

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (in 50 words each) : [8]

- (1) Mao-Tse Dong's leadership.
- (2) The 'Commune' Institution in China.
- (3) The Great Leap Forward.
- (4) Role of peasants in the Communist Revolution in China.

3. Attempt any *three* of the following (in 150 words each) : [18]

- (1) Role of Communist Party in the Government of China.
- (2) Discuss the role of Chinese Communist Party in International Politics.
- (3) Role of military in political process in China.
- (4) Discuss the main features of Constitution of China.
- (5) Describe judicial system in China.

4. Attempt any *one* of the following (in 500 words) : [20]

- (1) Take an account of various political changes in Communist China since the revolution.
- (2) Give an account of Fundamental Rights in Communist China.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [14]

- (1) 'संपूर्ण क्रांतीची' व्याख्या करा.
- (2) 'लोकाच्या प्रजासत्ताक चिन्ही' स्थापना कोणी केली ?
- (3) चीन मधील दोन युवक संघटनांची नावे सांगा.
- (4) लॉग मार्च म्हणजे काय ?
- (5) 'लोकाची सेना' व्याख्या सांगा.
- (6) चीनशी सिमावाद असलेल्या दोन मोठ्या देशांची नावे सांगा.
- (7) 'राष्ट्रीय चीन' म्हणजे काय ?
- (8) कोणाच्या शासना विरुद्ध सशस्त्र क्रांती यशस्वी रीत्या घडवून आणली गेली ?
- (9) चीनच्या नागरीकांचे दोन मूलभूत हक्क सांगा.
- (10) 'सांस्कृतिक क्रांतीचे' काय उद्दीष्ट्ये होते ?

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) माओ-त्से डाँगचे नेतृत्व.
- (2) चीन मधील 'कम्युन' संस्था.
- (3) 'पुढे घेतलेली महान झेप.'
- (4) चीनमधील कम्युनिस्ट क्रांतीतील शेतकऱ्यांची भूमिका.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) चीनच्या शासन संस्थेत कम्युनिस्ट पक्षाची भूमिका.
- (2) आंतरराष्ट्रीय राजकारणात चीनच्या कम्युनिस्ट पक्षाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- (3) चीनमधील राजकीय प्रक्रीयेत लष्कराची भूमिका.
- (4) चीनच्या राज्यघटनेच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- (5) चीनमधील न्याय व्यवस्थेचे वर्णन करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) कम्युनिस्ट चीन मध्ये क्रांतीपासून घडलेल्या विविध राजकीय बदलांचा आढावा घ्या.
- (2) कम्युनिस्ट चीन मधील मूलभूत हक्कांचा वृत्तांत लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-34

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group V : Optional Paper IV

(Political Process in South Asia Excluding India)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) State any *two* countries not having democracy in South Asia.
- (2) What is meant by Fundamentalism ?
- (3) State any *two* problems of Bangla Desh.
- (4) State the names of any *two* important political parties in Pakistan.
- (5) State *two* reasons of poverty in South Asian Countries.
- (6) State *two* features of political culture of Bangla Desh.
- (7) State names of any *two* Prime Ministers of Pakistan.
- (8) State *two* features of South Asian Culture.
- (9) What is meant by Terrorism ?
- (10) Who led the Liberation Movement of Bangla Desh ?

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (in 50 words each) : [8]

- (1) Religious Fundamentalism.
- (2) Mukti-Wahini.
- (3) Awami League.
- (4) Muslim League.

3. Attempt any *three* of the following (in 150 words each) : [18]

- (1) Take a brief review of Constitutional development in Bangla Desh.
- (2) State the role of military in the political process of South Asia.
- (3) State the military intervention in political process of Bangla Desh.
- (4) Discuss the role of Prime Minister in the political process of Pakistan.
- (5) Discuss the role of judiciary in the political process of Pakistan.

4. Attempt any *one* of the following (in 500 words) : [20]

- (1) Explain the features of political systems of South Asian countries.
- (2) Discuss in detail the role of the military as an important factor influencing the political process of Pakistan.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [14]

- (1) दक्षिण आशियामधील लोकशाही शासनपुकार स्वीकारलेल्या नसलेल्या दोन देशांची नावे लिहा.
- (2) 'मूलतत्त्ववाद' म्हणजे काय ?
- (3) बांग्लादेशाच्या दोन समस्या लिहा.
- (4) पाकिस्तानमधील दोन महत्वाच्या राजकीय पक्षांची नावे लिहा.
- (5) दक्षिण आशियाई देशातील दारिद्र्याची दोन कारणे लिहा.
- (6) बांग्लादेशाच्या राजकीय संस्कृतीची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- (7) पाकिस्तानातील अत्तापर्यंत होऊन गेलेल्या कोणत्याही दोन पंतप्रधानांची नावे लिहा.
- (8) दक्षिण आशियाच्या संस्कृतीची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- (9) 'दहशतवाद' म्हणजे काय ?
- (10) बांग्लादेशाच्या मुक्ती संघटनेचे नेतृत्व कोणी केले ?

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) : [8]

- (1) धार्मिक मूलतत्त्ववाद.
- (2) मुक्ती वाहिनी.
- (3) अवामी लीग.
- (4) मुस्लिम लीग.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) :

[18]

- (1) बांग्‍लदेशातील घटनात्मक विकासाचा आढावा घ्या.
- (2) दक्षिण आशियाच्या राजकीय प्रक्रियेतील लष्कराची भूमिका.
- (3) बांग्‍लदेशाच्या राजकीय प्रक्रियेतील लष्करी हस्तक्षेप.
- (4) पाकिस्तानच्या राजकीय प्रक्रियेतील पंतप्रधानाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- (5) पाकिस्तानच्या राजकीय प्रक्रियेतील न्यायालयाची भूमिका.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) :

[20]

- (1) दक्षिण-आशियाई देशांच्या राजकीय व्यवस्थांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) 'पाकिस्तानच्या राजकीय प्रक्रियेतील लष्कराची भूमिका' सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-35

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group VI

Optional Paper I

(Indian National Movement)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following questions (in **20** words each) : [14]

- (1) Mention any *two* principles of Brahmo Samaj.
- (2) Who was the founder of Indian National Congress ?
- (3) Who is the founder of Arya Samaj ?
- (4) Mention any *two* books written by Lokmanya Tilak.
- (5) What is meant by 'Radical' and 'Moderates' within the Indian National Congress.
- (6) Who partitioned the Bengal province ?
- (7) Mention any *two* Socio-religious Movements.
- (8) Who is the author of the book 'Rise of Maratha Power' ?
- (9) Mention any *two* goals of Indian National Congress.
- (10) State the meaning of Colonialism.

P.T.O.

2. Answer any *two* questions (in 50 words each) : [8]

- (1) Contribution of Extremists in Indian National Movement.
- (2) Nature of British Imperialism.
- (3) Raja Ram Mohan Roy's views on social reforms.
- (4) Feeling of separation among the Indian Muslims.

3. Answer any *three* questions (in 150 words each) : [18]

- (1) Nature of Economic Nationalism in Pre-Independence India.
- (2) Explain the main objectives of Prarthana Samaj.
- (3) Nature of British Colonialism.
- (4) Mahatma Gandhi's views on Satyagraha.
- (5) Four-point programme of Tilak.

4. Answer any *one* question (in 500 words) : [20]

- (1) Take a brief review of the importance of socio-religious reform movement occurred in pre-independence period.
- (2) Explain the statement 'Raja Ram Mohan Roy' as a father of Indian Renaissance'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) :

[14]

- (1) ब्राह्मो समाजाची कोणतीही दोन तत्वे सांगा.
- (2) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसचे संस्थापक कोण होते ?
- (3) आर्य समाजाचे संस्थापक कोण ?
- (4) ले. टिळकानी लिहिलेल्या दोन ग्रंथाची नावे लिहा.
- (5) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस मधील 'जहाल' आणि 'मवाळ' म्हणजे काय ?
- (6) बंगाल प्रांताची फाळणी कोणी केली ?
- (7) कोणत्याही दोन सामाजिक-धार्मिक चळवळी लिहा.
- (8) 'राईज ऑफ मराठा पॉवर' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहे ?
- (9) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसची दोन उद्दीष्टे सांगा.
- (10) 'वसाहतवादाचा' अर्थ लिहा.

2. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) :

[8]

- (1) भारतीय राष्ट्रीय चळवळीमधील जहालांचे योगदान.
- (2) ब्रिटीश साम्राज्यवाद्यांचे स्वरूप.
- (3) राजा राम मोहन रॉय यांचा सामाजिक सुधारणाविषयक दृष्टीकोन.
- (4) भारतीय मुस्लिमांतील अलगपणाची भावना.

3. कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) :

[18]

- (1) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील आर्थिक राष्ट्रवादाचे स्वरूप.
- (2) प्रार्थना समाजाची प्रमुख उद्दीष्टे विशद करा.
- (3) ब्रिटिशकालीन वसाहतवादाचे स्वरूप.
- (4) म. गांधीचा सत्याग्रहविषयक दृष्टीकोन.
- (5) ले. टिळकांची चतुःसूत्री कार्यक्रम.

4. कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) :

[20]

- (1) स्वातंत्र्यपूर्व काळात झालेल्या सामाजिक-धार्मिक सुधारणा चळवळीचे महत्त्व विशद करा.
- (2) राजा राम मोहन रॉय 'भारतीय प्रबोधनाचे जनक' हे विधान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-36

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group VI : Optional Paper II

(State Politics in India)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Mention any *two* important castes in Andhra Pradesh.
- (2) Define the term 'Caste Dominance'.
- (3) Which caste provide state leadership in Uttar Pradesh ?
- (4) Mention any *two* principles of Samyukta Janata Dal.
- (5) Mention any *two* names of caste based parties in India.
- (6) Write the name of State where Bodo Movement took place.
- (7) What is meant by Creamy Layer ?
- (8) Name any *two* religion based political parties in Punjab.
- (9) Name any *two* states where the BJP is in power.
- (10) What is religiousism ?

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (each in **50** words) : [8]

- (1) Caste politics in Kerala.
- (2) Class factor in State Politics.
- (3) Significance of the study of state politics.
- (4) Politics of OBC's.

3. Attempt any *three* of the following (each in **150** words) : [18]

- (1) Role of trading class in Gujarat politics.
- (2) Changing nature of alliances in the politics of Bihar.
- (3) Role of Maharashtra Nav Nirman Sena in Maharashtra politics.
- (4) Consequences of agitations of farmers in West Bengal.
- (5) The politics of Bahujanwad in Uttar Pradesh.

4. Attempt any *one* of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Critically examine the role of class factor in the politics of West Bengal and Bihar.
- (2) Discuss Hinduist politics in Gujarat, Tamil Nadu and Rajasthan.

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) :

[14]

- (1) आंध्रप्रदेश मधील दोन महत्वाच्या जाती लिहा.
- (2) 'प्रभुत्वशाली जात' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) उत्तर प्रदेश मध्ये कोणत्या जातीतून नेतृत्व निर्माण होते ?
- (4) संयुक्त जनता दलची दोन तत्वे लिहा.
- (5) भारतातील जातीवर आधारित दोन पक्षांची नावे लिहा.
- (6) 'बोडो आंदोलन' चाललेल्या राज्याचे नाव लिहा.
- (7) 'आर्थिक संपन्नगट' (क्रिमी लेयर) म्हणजे काय ?
- (8) पंजाबमधील धर्मावर आधारित दोन पक्षांची नावे लिहा.
- (9) भाजप सत्तेवर असलेल्या दोन राज्यांची नावे लिहा.
- (10) प्रादेशिकतावाद म्हणजे काय ?

2. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) :

[8]

- (1) केरळमधील जातींचे राजकारण.
- (2) राज्याच्या राजकारणातील 'वर्ग' घटक.
- (3) राज्याच्या राजकारणाच्या अध्ययनाचे महत्त्व.
- (4) ओबीसींचे राजकारण.

3. कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) : [18]

- (1) गुजरातच्या राजकारणातील व्यापारी वर्गाची भूमिका.
- (2) बिहारच्या राजकारणातील आघाड्यांचे बदलते स्वरूप.
- (3) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील महाराष्ट्र नवनिर्माण सेनेची भूमिका.
- (4) प. बंगालमधील शेतकऱ्यांच्या आंदोलनांचे परिणाम.
- (5) उत्तरप्रदेशमधील बहुजनवादी राजकारण.

4. कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) प. बंगाल आणि बिहार राज्याच्या राजकारणातील वर्ग या घटकाच्या भूमिकेचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (2) गुजरात, तामिळनाडू आणि राजस्थान या राज्यातील हिंदुत्वाच्या राजकारणाची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-37

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-group VI : Paper III (Optional)

(Party System in India)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]
- (1) Whom are the founders of Nationalist Congress Party ?
 - (2) Define 'Pressure Group' and 'Interest Group'.
 - (3) What is the one-party dominance system ?
 - (4) Mention any *two* caste based political parties in India.
 - (5) Define 'National Party'.
 - (6) Mention any *two* causes of split in Shiv Sena.
 - (7) Who is the founder of Maharashtra Navnirman Sena ?
 - (8) Mention any *two* points of strength of Bahujan Samajwadi Party.
 - (9) Mention any *two* weaknesses of opposition parties in India.
 - (10) State any *two* points of strength of Congress Party in India.

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (in 50 words each) : [8]
- (1) Challenges to coalition government in India.
 - (2) Performance of Nationalist Congress.
 - (3) State causes for the decline of the Janata Dal.
 - (4) Peasants organizations in India.
3. Attempt any *three* of the following (in 150 words each) : [18]
- (1) Non-Congressism.
 - (2) Growing importance of regional political parties in India.
 - (3) Role of political parties in Nation-building.
 - (4) Ideology of Cong. (I).
 - (5) Performance of Communist Party in India.
4. Attempt any *one* of the following (in 500 words) : [20]
- (1) Discuss important social and economic forces which influence the party politics in India.
 - (2) Explain various features of political parties in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [14]
- (1) राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाच्या संस्थापकांची नावे लिहा.

- (2) 'दबाव गट' आणि 'हितसंबंधी गट' व्याख्या लिहा.
- (3) 'एक पक्ष-प्रभुत्व पद्धती' म्हणजे काय ?
- (4) भारतातील कोणत्याही दोन जातीवर आधारीत पक्षांची नावे लिहा.
- (5) 'राष्ट्रीय पक्ष' व्याख्या लिहा.
- (6) शिवसेनेतील फुटीची कोणतेही दोन कारणे लिहा.
- (7) महाराष्ट्र नवनिर्माण सेनेचा संस्थापक कोण ?
- (8) बहुजन समाजवादी पक्षाच्या सामर्थ्याची कोणतेही दोन कारणे लिहा.
- (9) भारतातील विरोधी पक्षाच्या दुर्बलतेची कोणतेही दोन कारणे लिहा.
- (10) भारतातील काँग्रेस पक्षाच्या सामर्थ्याची कोणतेही दोन कारणे लिहा.

2. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) :

[8]

- (1) भारतातील आघाड्यांच्या राजकारणापुढील आव्हाने.
- (2) राष्ट्रवादी काँग्रेसची कामगिरी.
- (3) जनता दलाच्या न्हासाची कारणे लिहा.
- (4) भारतातील शेतकरी संघटना.

3. कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) :

[18]

- (1) गैर-काँग्रेसवाद.
- (2) भारतीय राजकारणातील प्रादेशिक पक्षांचे वाढते महत्त्व.
- (3) राष्ट्रबांधणीतील राजकीय पक्षांची भूमिका.

- (4) काँग्रेस (आय) ची विचारसरणी.
- (5) भारतातील साम्यवादी पक्षाची कामगिरी.

4. कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) :

[20]

- (1) भारताच्या पक्षीय राजकारणावर प्रभाव पाडणाऱ्या महत्वाच्या सामाजिक व आर्थिक शक्ती प्रवाहांची चर्चा करा.
- (2) भारतातील राजकीय पक्ष पद्धतीची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3603]-38

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

POLITICS

Sub-Group VI : Optional Paper IV

(Political Process in Maharashtra)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *seven* of the following (in **20** words each) : [14]

- (1) Mention the names of any *two* leaders of Nationalist Movement in Maharashtra.
- (2) Who is popularly known as 'Lokhitwadi' ?
- (3) What is 'Sub-regionalism' ?
- (4) What is meant by 'Communal Riots' ?
- (5) How many Regional Development Boards are there in Maharashtra ?
- (6) Define Politicization of caste.
- (7) Mention the names of Dominant castes in Maharashtra.
- (8) Who founded Bombay Association ?
- (9) Mention any *two* provisions of Akola Pact.
- (10) Mention *two* social consequences of Non-Brahmin Movement in Maharashtra.

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following (each in **50** words) : [8]
- (1) Nationalist Movement in Maharashtra.
 - (2) Role of religious minorities in Maharashtra.
 - (3) Impact of Maratha caste on Maharashtra Politics.
 - (4) Grievances of Vidarbha.
3. Attempt any *three* of the following (each in **150** words) : [18]
- (1) Politics of Third wave in Maharashtra.
 - (2) Muslim consciousness.
 - (3) Performance of Samyukta Maharashtra Movement.
 - (4) Impact of Neo-Hinduism.
 - (5) Implementation of Mandal Commission's Recommendations.
4. Attempt any *one* of the following in **500** words : [20]
- (1) Critically evaluate the role and impact of Bahujan Samaj on the politics of Maharashtra.
 - (2) Examine the socio-political contribution of British rule in the Bombay province.

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणतेही सात प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 20 शब्दात) : [14]

- (1) महाराष्ट्रातील राष्ट्रवादी चळवळीतील कोणत्याही दोन नेत्यांची नावे नमूद करा.
- (2) लोकहितवादी म्हणून कोणाचा उल्लेख केला जातो ?
- (3) उपप्रादेशिकवाद म्हणजे काय ?
- (4) 'जातीय दंगली' म्हणजे काय ?
- (5) महाराष्ट्रात किती प्रादेशिक विकास मंडले आहेत ?
- (6) जातीय राजकीयीकरणाची व्याख्या करा.
- (7) महाराष्ट्रातील प्रबल जातींची नावे नमूद करा.
- (8) 'बॉम्बे असोसिएशनची' स्थापना कोणी केली ?
- (9) अकोला करारातील दोन तरतुदी सांगा.
- (10) महाराष्ट्रातील ब्राह्मणेतर चळवळीचे दोन सामाजिक परिणाम नमूद करा.

2. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दात) [8]

- (1) महाराष्ट्रातील राष्ट्रवादी चळवळ.
- (2) महाराष्ट्रातील धार्मिक अल्पसंख्याकाची भूमिका.
- (3) महाराष्ट्राच्या राजकारणावरील मराठा जातीचा प्रभाव.
- (4) विदर्भाची गावहाणी.

3. कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 150 शब्दात) :

[18]

- (1) महाराष्ट्रातील तिसऱ्या आघाडीचे राजकारण.
- (2) मुस्लिम जाणिवा.
- (3) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीची कामगिरी.
- (4) नवहिंदूत्ववादाचा प्रभाव.
- (5) मंडल आयोगाच्या शिफारसीची अंमलबजावणी.

4. कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) :

[20]

- (1) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील बहुजन समाजाच्या भूमिका आणि प्रभावाचे सटीक परीक्षण करा.
- (2) मुंबई प्रांतात झालेल्या ब्रिटीश राजवटीच्या सामाजीक व राजकीय योगदानाचे परीक्षण करा.